

ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန
ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဦးစီးဌာန
အမျိုးသားတိဘိရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးစီမံကိန်း

စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူများအတွက်
တိဘိရောဂါတိုက်ဖျက်ရေး လက်စွဲစာအုပ်
(မတ်လ၊ ၂၀၂၅ ခုနှစ်)

မာတိကာ

ရည်ရွယ်ချက်	1
အခန်း (၁) မြန်မာနိုင်ငံတော်တီဘီရောဂါအခြေအနေ	2
အခန်း (၂) အမျိုးသားတီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးစီမံကိန်း၏ ရည်မှန်းချက်များနှင့် အကောင်အထည်ဖော်သည့် နည်းဗျူဟာများ	3
အခန်း (၃) တီဘီရောဂါအကြောင်း.....	6
အခန်း (၄) တီဘီရောဂါရှာဖွေခြင်း	12
အခန်း (၅) တီဘီဆေးကုသမှုပေးခြင်း	17
အခန်း (၆) ဆေးယဉ်ပါးတီဘီရောဂါ	25
အခန်း (၇) ဆေးတိုက်ကျွေးသူများ၏ အခန်းကဏ္ဍ	28
အခန်း (၈) တီဘီရောဂါ ကာကွယ်ခြင်းနှင့် ကူးစက်မှုမှ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ခြင်း (Infection Control)	31
အခန်း (၉) ကျန်းမာရေးပညာပေးခြင်း	34
အခန်း (၁၀) ပြည်သူလူထုအခြေပြုတီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးစီမံချက်တွင်အသုံးပြုမည့်ပုံစံများ	41
အခန်း (၁၁) စေတနာ့ဝန်ထမ်းရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်ဝတ္တရားများ	44
နောက်ဆက်တွဲ (က) စေတနာ့ဝန်ထမ်းအသုံးပြုရမည့် ပုံစံများ	49
နောက်ဆက်တွဲ (ခ) စေတနာ့တီဘီကျန်းမာရေးလုပ်သားများသင်တန်းပေးခန့်အပ်ခြင်း သင်တန်းအစီအစဉ်	58
နောက်ဆက်တွဲ (ဂ) သင်တန်းဆရာများအတွက် လမ်းညွှန်	60
နောက်ဆက်တွဲ (ဃ) တီဘီရောဂါဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်မေးခွန်းများ	62

စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူများအတွက်

တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ

လက်စွဲစာအုပ်

ရည်ရွယ်ချက်

၁။ တီဘီရောဂါဖြစ်နိုင်ခြေရှိသူများအား ရှာဖွေ၍ ကျန်းမာရေးဌာနသို့ ညွှန်းပို့ခြင်းဖြင့် တီဘီလူနာများအား ဆောလျင်စွာ ရှာဖွေဖော်ထုတ်၍ ထိရောက်သောကုသမှု ပေးနိုင်ရန်၊

၂။ တီဘီရောဂါရှိသူနှင့် အတူနေသူများ/မိသားစုဝင်များအား တီဘီရောဂါရှာဖွေကုသမှုနှင့် တီဘီရောဂါ မရှိပါက တီဘီရောဂါကာကွယ်ဆေးပေးနိုင်ရန်အတွက် ညွှန်းပို့ပေးရန်၊

၃။ တီဘီရောဂါဆေးတိုက်ကျွေးခြင်းနှင့် တီဘီရောဂါကာကွယ်ကုသခြင်း (TPT) တွင် တိုက်ရိုက်ကြည့်ရှု ကုသမှု ပေးရန်၊

၄။ တီဘီရောဂါအကြောင်း ကျန်းမာရေးပညာပေးခြင်းဖြင့် ပြည်သူလူထုအတွင်း တီဘီရောဂါအကြောင်း ပိုမိုသိရှိ လိုက်နာဆောင်ရွက်တတ်စေ၍ တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပိုမိုပူးပေါင်းပါဝင် လာစေရန်။

အခန်း (၁) မြန်မာနိုင်ငံတော်ရောဂါအခြေအနေ

တီဘီရောဂါသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အဖြစ်များသော ကူးစက်ရောဂါတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာ့တီဘီ (ရိုးရိုး/ဆေးယဉ်ပါး/အိပ်ချ်အိုင်ဗွီဒွန်တွဲတီဘီ) ရောဂါအဖြစ်အများဆုံးနိုင်ငံ (၃၀) တွင် ပါဝင် လျက်ရှိပါသည်။ ထို့အပြင် တီဘီရောဂါသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဦးစားပေးဖြေရှင်းရမည့် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး ပြဿနာတစ်ခုအနေဖြင့်လည်း ရပ်တည်လျက်ရှိဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် နှစ်စဉ် တီဘီရောဂါဝေဒနာရှင် (၁၄၀,၀၀၀) ခန့် မှတ်ပုံတင်ကုသလျက်ရှိပြီး ၎င်းတို့ အနက် ၄၀-၅၀% ခန့်မှာ ပြည်သူလူထုအတွင်း ကူးစက်မှုအများဆုံးပေးနိုင်သော သလိပ်ပိုးတွေ့ အဆုတ် တီဘီလူနာများ ဖြစ်ကြပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် နှစ်စဉ်ကောက်ယူမှု စစ်တမ်းများအရ ၂၀၂၂ တွင် တီဘီ/အိပ်ချ်အိုင်ဗွီဒွန်ပွားနှုန်းမှာ တီဘီ လူနာအသစ်များ၏ ၆% ခန့်ရှိပါသည်။ ၂၀၂၀-၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံအဝှမ်းပြုလုပ်ခဲ့သော စတုတ္ထအကြိမ် ဆေးယဉ်ပါးမှုစစ်တမ်းကောက်ယူမှုအရ တီဘီလူနာသစ်များတွင် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီဖြစ်ပွားမှုမှာ ပျမ်းမျှ ၃% (၂.၁ - ၄.၁) ခန့်တွေ့ရှိပြီး ဆေးကုသမှုပြန်လည်ခံယူရမည့်လူနာများတွင် ၁၁.၈% (၆.၈-၁၉.၆) ခန့်ရှိ သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

တီဘီရောဂါဖြစ်နိုင်ခြေရှိသူများအား ရောဂါရှာဖွေဖော်ထုတ်မှုနောက်ကျခြင်း၊ တီဘီရောဂါစစ်ဆေးတွေ့ ရှိသည့် တီဘီလူနာများမှ ဆေးကုသမှုယူရန် ငြင်းဆိုခြင်း၊ ဆေးများကို ညွှန်ကြားချက်အတိုင်း မှန်ကန် အောင်မသောက်ခြင်း၊ ဆေးကုသမှုပြီးဆုံးအောင် မခံယူခြင်းတို့ကြောင့် ကူးစက်မှုပေးနိုင်သော တီဘီ လူနာများမှ အခြားသူများထံသို့ တီဘီရောဂါပိုး ကူးစက်စေပါသည်။

တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားနေသူတစ်ဦးသည် ဆေးကုသမှုမခံယူပါက (၁) နှစ်အတွင်း ၎င်းထံမှ အခြားသူ (၁၀) ဦးမှ (၁၅) ဦးအထိ တီဘီရောဂါပိုးများ ကူးစက်စေပြီး၊ ၎င်းကူးစက်ခံရသူများအထဲမှ ပျမ်းမျှ ၁၀% မှာ တီဘီ ရောဂါအဆင့်သို့ ကူးပြောင်းသွားပြီး၊ ၉၀% ခန့်မှာ လက္ခဏာမပြသေးသော တီဘီရောဂါပိုး ကူးစက်ခံရ နိုင်သည်။ တီဘီလူနာများသည် ရောဂါပျောက်ကင်းအောင်ကုသလျှင် ၎င်းတို့မှာ တီဘီရောဂါပိုး ပျံ့နှံ့မှုရှိ မည်မဟုတ်ပါ။ သို့သော် တီဘီဆေးဝါးများကို ပြီးဆုံးသည်အထိ စနစ်တကျဆေးကုသမှု မခံယူပါက ဆေး ယဉ်ပါးသောတီဘီရောဂါ ဖြစ်ပွားလာနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် မိသားစုနှင့် အခြားသူများသို့ ဆေးယဉ်ပါး သည့်တီဘီပိုးများ ကူးစက်ပျံ့နှံ့စေနိုင်ပါသည်။

ကိုဗစ် (COVID-19) ကပ်ရောဂါနှင့် နိုင်ငံ၏ အခြေအနေအရပ်ရပ်ကြောင့် ၂၀၂၀ နှင့် ၂၀၂၁ ခုနှစ်များတွင် တီဘီရောဂါရှာဖွေကုသပေးနိုင်သည့်ဦးရေ များစွာလျော့နည်းသွားခဲ့ပါသည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍ ပြည်သူလူထု အတွင်းတွင် တီဘီရောဂါဝေဒနာရှိသူများဦးရေသည် များစွာတိုးတက်လျက်ရှိပါသည်။ အားလုံးပူးပေါင်း ရှာဖွေဖော်ထုတ် ကုသပေးရန် လိုအပ်နေသော အချိန်ကာလဖြစ်ပါသည်။

အခန်း (၂) အမျိုးသားတီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးစီမံကိန်း၏ ရည်မှန်းချက်များနှင့် အကောင်အထည်ဖော်သည့် နည်းဗျူဟာများ

၂.၁။ တီဘီရောဂါကာကွယ်ထိန်းချုပ်ခြင်း နည်းဗျူဟာများနှင့် တိုးတက်ပြောင်းလဲမှု အဆင့်ဆင့်

(က) DOTS Strategy - ၁၉၉၇ ခုနှစ်၌ အစပြုခဲ့သော တိုက်ရိုက်ကြည့်ရှုအချိန်တိုကုထုံးနည်းဗျူဟာ (၁၉၉၇-၂၀၀၆)

ရည်ရွယ်ချက်

- သလိပ်ပိုးတွေ့လူနာကို အဓိကဦးတည်ခြင်း၊
- တီဘီရောဂါလက္ခဏာရှိသူကိုသာ ရောဂါစစ်ဆေး၊ ဖော်ထုတ်ခြင်း၊
- လက်ရှိအချိန်အထိ၊ ငွေကြေးသုံးစွဲမှုအရ ထိရောက်မှုရှိနေခြင်း။

နည်းဗျူဟာများ

- နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ဦးဆောင်ဦးရွက်ပြုမှုနှင့် တာဝန်ခံမှုရှိခြင်း၊
- ဆေးရုံဆေးခန်းများသို့ လာရောက်ပြသကြသူများ၌ ရောဂါရှာဖွေခြင်း (သလိပ်စစ်ဆေး၍)၊
- သလိပ်ပိုးတွေ့လူနာများအား စံပြကုထုံးအသုံးပြု၍ စနစ်တကျ ဆေးကုသမှုအား ရယူနိုင်စေခြင်း၊
- တီဘီရောဂါကုသဆေးများနှင့် လိုအပ်သောပစ္စည်း (ဓာတ်ခွဲ၊ ဓာတ်မှန် စသည့်များအပါအဝင်) စဉ်ဆက်မပြတ်ရရှိစေနိုင်သည့်စနစ်တည်ဆောက်ပေးခြင်း၊
- စီမံချက်အား ကြီးကြပ်ခြင်း၊ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်းများ စနစ်တကျပြုနိုင်သော စဉ်ဆက်မပြတ် ထိန်းကျောင်းမှုပြုနိုင်သော စနစ်ဖော်ဆောင်ပေးခြင်း

(ခ) Stop TB Strategy-၂၀၀၇ ခုနှစ်၌ အစပြုခဲ့သော တီဘီရောဂါ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားမှု ရပ်တန့်စေရေးနည်းဗျူဟာ (၂၀၀၇-၂၀၁၅)

ရည်ရွယ်ချက်

- ပြည်သူလူထုနှင့် မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပါ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊
- ရောဂါပိုမိုတွေ့ရှိရေးအတွက် သလိပ်ပိုးတွေ့တီဘီလူနာများအပြင် သလိပ်ပိုးမတွေ့ရသော တီဘီလူနာများကိုပါ ရှာဖွေခြင်း။

နည်းဗျူဟာများ

- အရည်အသွေးမြင့် တိုက်ရိုက်ကြည့်ရှုအချိန်တိုကု နည်းလမ်းကို အဓိကအခြေခံ၍ လျင်မြန်စွာ တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်ခြင်း
- တီဘီ၊ အိပ်ချ်အိုင်ဗွီ၊ ကလေးတီဘီ၊ ဆေးယဉ်ပါးတီဘီနှင့် အခြားစိန်ခေါ်မှုများကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ပေးခြင်း
- ကျန်းမာရေးစနစ် ပိုမိုခိုင်မာရေးအတွက် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးခြင်း
- ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူအားလုံး ပါဝင်လာစေခြင်း
- တီဘီရောဂါရှိသူများနှင့် ပြည်သူတစ်ရပ်လုံးအား ခွန်အားပေးပါဝင်စေခြင်း
- တီဘီရောဂါဆိုင်ရာသုတေသနများပြုလုပ်နိုင်ရန် အခြေအနေကောင်းများရှိစေရန် ကူညီပေးခြင်း

(ဂ) END TB Strategy - ၂၀၁၆ ခုနှစ် အလွန် တီဘီကင်းစင်စေရေးနည်းဗျူဟာ (၂၀၁၆-၂၀၃၅)

ရည်ရွယ်ချက်

- တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားရန် အလားအလာများသော ဦးတည်အုပ်စုရွေးချယ်၍ ၎င်းတို့ထံ အရောက်သွား၍ ရောဂါရှာဖွေခြင်း (အတူနေထိုင်သူ၊ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များအတွင်း တီဘီရောဂါရှာဖွေစစ်ဆေးခြင်းကို ပြန်လည်စောင်းပေးလာခြင်း)။
- ရောဂါပိုး ကူးစက်ခံထားရသော်လည်း ရောဂါလက္ခဏာမပြသေးသူများ (TB Infection အဆင့်) အား တီဘီရောဂါကာကွယ်ကုသမှု (TPT) ခံယူစေခြင်း။

နည်းဗျူဟာများ

- ဘက်ပေါင်းစုံ လူနာဗဟိုပြုတီဘီရောဂါ ပြုစုကုသကာကွယ်မှု
- ခိုင်မာသောလမ်းစဉ် တည်ဆောက်ခြင်းနှင့် ထောက်ပံ့မှုစနစ်ကောင်းမွန်စေခြင်း
- သုတေသနနှင့် ဆန်းသစ်တီထွင်မှုကို အပြည့်အဝ အားပေးခြင်း

၂.၂။ တီဘီရောဂါကင်းဝေးစေရေးအတွက် ရေရှည်ရည်မှန်းချက် (Vision)

- တီဘီရောဂါကင်းဝေးသောကမ္ဘာကြီး ဖြစ်စေရန်
- တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားမှုနှင့် သေဆုံးမှုကင်းဝေးစေရန်

၂.၃။ ရည်မှန်းချက် (Goal)

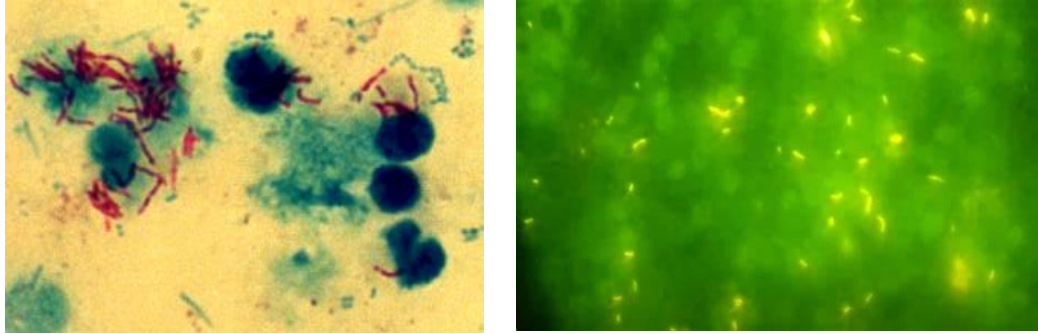
- တီဘီရောဂါကို ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါအသွင်မှ ပပျောက်စေရန်

၂.၄။ အညွှန်းကိန်းများ

၂၀၃၅ ခုနှစ်တွင် ရည်မှန်းချက် (Target for 2035)

- တီဘီရောဂါဖြင့်သေဆုံးနှုန်းကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက ၉၅% သို့လျော့ချရန်
- တီဘီရောဂါသစ်ဖြစ်ပွားနှုန်းကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက ၉၀% လျော့ချရန် (ကမ္ဘာ့လူဦးရေ တစ်သိန်းတွင် လူ ၁၀ ဦးနှင့်အောက်သို့ရောက်ရှိစေရန်)
- တီဘီရောဂါကြောင့် မိသားစု၌ ငွေကြေးအကျပ်အတည်း မရှိစေရန်

အခန်း (၃) တီဘီရောဂါအကြောင်း

တီဘီပိုးကို အဏုကြည့်မှန်ဘီလူးဖြင့် မြင်ရပုံ

၃.၁။ တီဘီရောဂါ ဘာကြောင့်ဖြစ်ပွားသလဲ

တီဘီရောဂါသည် သာမန်မျက်စိဖြင့် မမြင်နိုင်သော တီဘီရောဂါပိုး (Mycobacterium Tuberculosis complex) ကူးစက်ခံရသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ မျိုးရိုးလိုက်သောရောဂါ မဟုတ်ပါ။

၃.၂။ တီဘီရောဂါ ကူးစက်ပျံ့ပွားပုံ

အဆုတ်တီဘီရောဂါရှိသူတစ်ဦးမှ အခြားတစ်ဦးသို့ လွယ်ကူစွာကူးစက်နိုင်သည့်အတွက် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ တီဘီပိုးရှိသော အဆုတ်ဝေဒနာရှင်များမှ အကာအကွယ်မဲ့ချောင်းဆိုးခြင်း၊ နှာချေခြင်း၊ ကျယ်လောင်စွာ စကားပြောခြင်း၊ သီချင်းဆိုခြင်း၊ စည်းကမ်းမဲ့စွာ တံတွေးထွေးခြင်းအားဖြင့် တီဘီရောဂါပိုးများသည် လေထဲသို့ အလွယ်တကူပျံ့နှံ့သွားပြီး ဘေးပတ်ဝန်းကျင်ရှိလူများက ထိုလေကို ရှူရှိုက်မိရာမှ ရောဂါပိုးကူးစက်ခံရနိုင်ပါသည်။ မည်သူမဆို တီဘီရောဂါပိုးကူးစက်ခံရနိုင်ပါသည်။ များသောအားဖြင့်

- * ရောဂါရှိသူမှ အတူနေထိုင်မှုသို့ လည်းကောင်း၊
- * အိမ်နှင့် နေထိုင်သူဦးရေ မမျှတ(များပြား)ခြင်း၊ လူစုလူဝေးများပြားထူထပ်သော နေရာများဖြစ်သည့် အကျဉ်းစခန်းများ၊ အိပ်ဆောင်များ၊ စတိုးဆိုင်၊ ဈေးဆိုင်၊ ရထားဂိတ်၊ ကားဂိတ်၊ ဗွီဒီယိုရုံ၊ ရုပ်ရှင်ရုံ စသည့်နေရာများတွင် တီဘီဝေဒနာရှင်ထံမှ အနီးပတ်ဝန်းကျင်ရှိသူများသို့ လည်းကောင်း၊
- * လေဝင်လေထွက်မကောင်းသော ဘတ်(စ်)ကား၊ ယာဉ်ရထား၊ သင်္ဘောနှင့် လေယာဉ်စီးပြီး ခရီးသွားလာရင်း ဝေဒနာရှင်ထံမှ ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ လူများသို့လည်းကောင်း၊

- * အိမ်နှင့် လုပ်ငန်းခွင်နေရာများတွင် နေရောင်၊ အလင်းရောင်နှင့် လေဝင် လေထွက်ကောင်းစွာ မရရှိသည့် နေရာများတွင်လည်းကောင်း၊
- * ရုံးခန်း၊ စာသင်ခန်း၊ လုပ်ငန်းခွင်စသည်ဖြင့် နေရာများတွင် ဝေဒနာရှင်ထံမှ အတူလုပ်ဖော်ကိုင့် ဖက်လူများသို့ လည်းကောင်း၊
- * လူမှုစီးပွားရေးနှင့် ဆက်စပ်သောအခြေအနေများကြောင့် ရောဂါပိုးအလွယ်တကူ ကူးစက်နိုင်ပါ သည်။

၃.၃။ တီဘီရောဂါပိုး ကူးစက်ခံရခြင်း (Latent TB Infection-LTBI)

တီဘီရောဂါပိုး ကူးစက်ခံရသည်ဆိုခြင်းမှာ ခန္ဓာကိုယ်အတွင်းသို့ တီဘီပိုးဝင်ထားခြင်းသာဖြစ်ပြီး တီဘီ ရောဂါဖြစ်ပွားခြင်း မဟုတ်ပါ။ အကြောင်းမှာ ခန္ဓာကိုယ်၏ ခုခံစွမ်းအားစနစ်သည် တီဘီပိုးများကို ထိန်း ထားနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ တီဘီပိုးကူးစက်ခံရသူတိုင်း တီဘီရောဂါအဆင့်သို့ မရောက်နိုင်ပါ။ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့၏ ခန့်မှန်းချက်အရ ကမ္ဘာ့လူဦးရေ၏ လေးပုံတစ်ပုံသည် တီဘီရောဂါပိုး ကူးစက်ခံ ရပြီး ဖြစ်ပါသည်။

၃.၄။ တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားခြင်း

တီဘီပိုးကူးစက်ခံထားရသူသည် အကြောင်းတစ်ခုခုကြောင့် ခုခံစွမ်းအားစနစ် (ကိုယ်ခံအား) ကျဆင်း မည်ဆိုပါက တီဘီရောဂါဖြစ်သည့်အဆင့်ကို ရောက်ရှိပါမည်။ (ဥပမာ- အိပ်ချ်အိုင်ဗွီရောဂါ၊ အာဟာရ ချို့တဲ့ခြင်း)

သို့သော် အောက်ပါအခြေအနေရှိသူများသည် တီဘီပိုးကူးစက်ခံရပါက တီဘီရောဂါအဆင့်သို့ ပိုမို လျှင်မြန်စွာ ဖြစ်ပွားနိုင်ပါသည်။

တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားစေရန် အားပေးသော အချက်များ -

(က) အာဟာရချို့တဲ့ခြင်း၊ အာဟာရဓာတ်ပြည့်ဝအောင် မစားသုံးခြင်း

(ခ) ကိုယ်တွင်းခုခံစွမ်းအား (ကိုယ်ခံအား) ကျဆင်းနေခြင်း

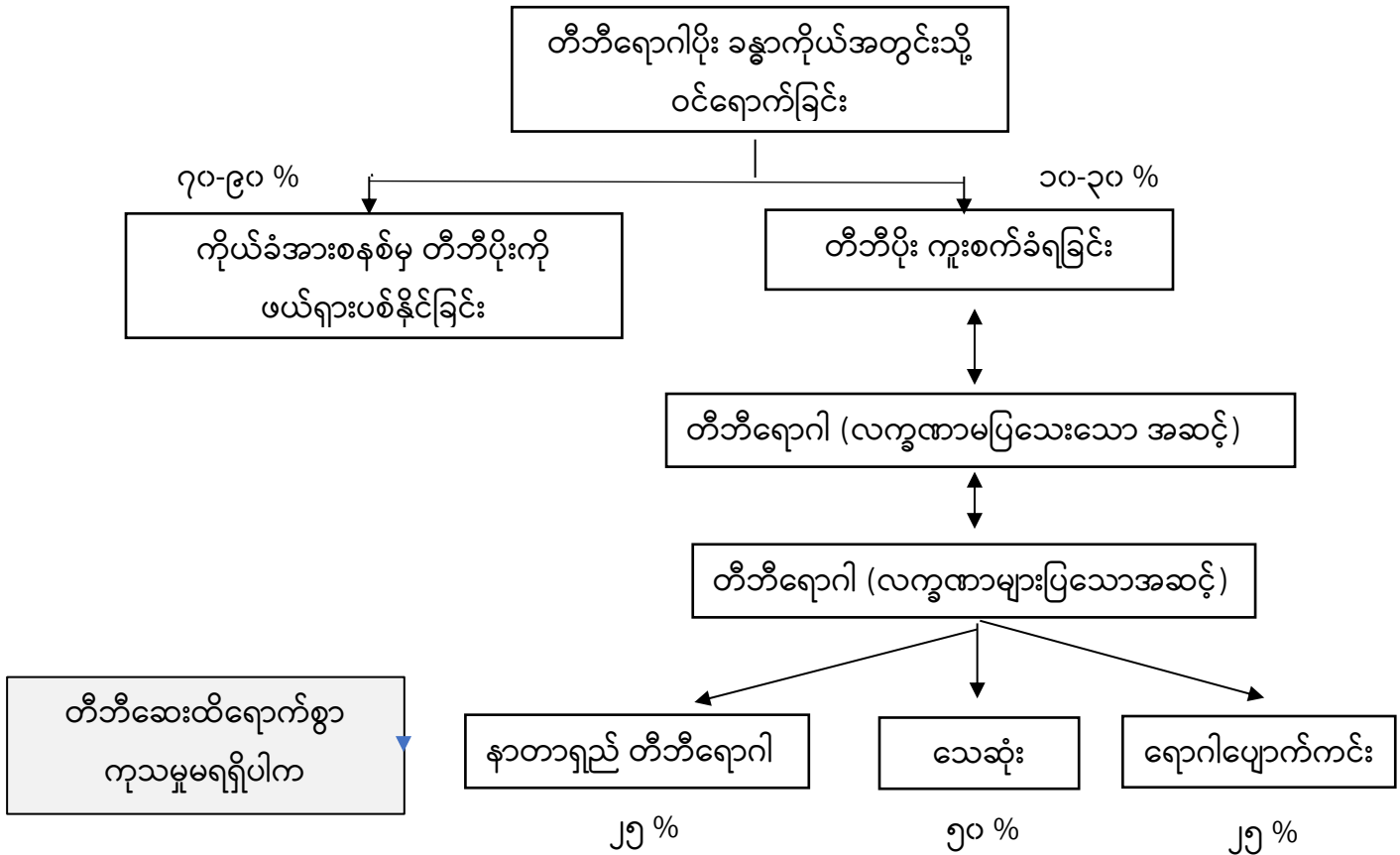
(အိပ်ချ်အိုင်ဗွီ ဗိုင်းရပ်စ်ပိုး ကူးစက်ခံထားရသူများ၊ စတီးရိုက်ဟိုမုန်းနှင့် အခြားကိုယ်တွင်း ခုခံစွမ်းအားကို ကျဆင်းစေသော ဆေးဝါးသောက်သုံးနေသူများ)

(ဂ) ဆီးချိုရောဂါရှိနေခြင်း

(ဃ) ဆေးလိပ်၊ အရက်အလွန်အကျွံသောက်သုံးခြင်း

(င) အသက်အရွယ်ကြီးသူများနှင့် ငါးနှစ်အောက်ကလေးငယ်များတွင် တီဘီရောဂါ ပိုမိုဖြစ်ပွား နိုင်ပါသည်။

တီဘီ၏ သဘာဝဖြစ်စဉ်

***တီဘီဆေးကုသမှုမှန်ပါက ၉၅% နှင့်အထက် ရောဂါပျောက်ကင်းနိုင်ပါသည်။**

၃.၅။ တီဘီရောဂါလက္ခဏာများ

တီဘီရောဂါဖြစ်သည့် ကိုယ်ခန္ဓာအစိတ်အပိုင်းပေါ်မူတည်၍ ရောဂါလက္ခဏာများ ခံစားကြရသည်။

ယေဘုယျ လက္ခဏာများမှာ -

- * တငွေ့ငွေ့ဖျားခြင်း၊ ညဘက်ချွေးထွက်များခြင်း
- * အစားအသောက်ပျက်ခြင်း၊ ကိုယ်အလေးချိန်ကျခြင်း
- * မောပန်းလွယ်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

အဆုတ်တွင် ဖြစ်ပါက အဓိက လက္ခဏာများမှာ -

- * ချောင်းဆိုးခြင်း (၂ ပတ်နှင့် အထက် ချောင်းဆိုးခြင်း)
- * ချောင်းဆိုးရာတွင် သလိပ် (ရွှဲ) ထွက်ခြင်းနှင့် တခါတရံသွေးပါခြင်း
- * ကျော၊ ရင်အောင့်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

အချို့လက္ခဏာများမှာ တီဘီမဟုတ်သောရောဂါများတွင် ဖြစ်ပွားသော လက္ခဏာများနှင့် ခွဲခြားရန် ခက်ခဲသောကြောင့် ကျန်းမာရေးဌာနတွင် စစ်ဆေးမှုခံယူရန် အရေးကြီးပါသည်။

မှတ်ချက်။ သို့သော် တီဘီရောဂါရှိသူများ၏ တစ်ဝက်ခန့်သာလျှင် ချောင်းဆိုးသည့် လက္ခဏာတွေ့ရှိရပါသည်။ တီဘီရောဂါရှိသူများ၏ ၇၀% ခန့်သည်သာ ချောင်းဆိုးခြင်းအပါအဝင် အခြားတီဘီရောဂါလက္ခဏာများ ပြပါသည်။ (၂၀၁၈ မြန်မာနိုင်ငံ တီဘီစစ်တမ်းအရ)

ကလေးတီဘီနှင့် ရောဂါလက္ခဏာများ

ကလေးများသည် သလိပ်တွင် တီဘီပိုးပါသည့် လူကြီးတီဘီလူနာမှ ရောဂါကူးစက်ခံရခြင်းဖြစ်သည်။ ရံဖန်ရံခါ ပြင်းထန်သောတီဘီရောဂါဖြစ်နိုင်သည်။ ကလေးတီဘီရောဂါသည် များသောအားဖြင့် ကူးစက်လေ့မရှိပါ။

ရောဂါလက္ခဏာများမှာ ပီပီပြင်ပြင်မရှိတတ်ချေ။ မကြာခဏ ဖျားနာခြင်း၊ အစားအသောက်ပျက်ခြင်း၊ ကိုယ်အလေးချိန်ကျခြင်း (သို့) ကိုယ်အလေးချိန်မတိုးခြင်း၊ မအီမသာဖြစ်ခြင်း၊ မောပန်းလွယ်ခြင်း၊ ကဏှာမငြိမ်ဖြစ်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

ဖော်ပြပါတီဘီရောဂါလက္ခဏာများရှိသောသူကို တီဘီဖြစ်နိုင်ခြေရှိသောသူ (Presumptive TB) အနေနှင့် သတ်မှတ်ပြီး တီဘီစစ်ဆေးရန် စေတနာ့ဝန်ထမ်းမှ ညွှန်းပို့ရပါမည်။

၃.၆။ တီဘီရောဂါအမျိုးအစားများ

၃.၆.၁။ ရောဂါဖြစ်ပွားသည့် ခန္ဓာကိုယ်နေရာအပေါ် အခြေခံ၍ ခွဲခြားခြင်း

(က) အဆုတ်တီဘီ (၈၀ % ခန့်)

တီဘီရောဂါအမျိုးအစားများတွင် အဆုတ်တီဘီရောဂါသည် အဖြစ်များဆုံးဖြစ်ပြီး ရောဂါကူးစက်မှု အများဆုံးပေးသည့် အမျိုးအစားလည်းဖြစ်ပါသည်။

(ခ) အဆုတ်ပြင်ပတီဘီ (၂၀ % ခန့်)

၎င်းတီဘီရောဂါသည် အဆုတ်ပြင်ပ ကိုယ်ခန္ဓာအစိတ်အပိုင်းများဖြစ်သော အဆုတ်အမြွေးပါး၊ ပြန်ရည်ကျိတ်၊ ကျောရိုးမ၊ အရိုးအဆစ်၊ ဆီးလမ်းကြောင်းနှင့် မျိုးပွားအင်္ဂါအစိတ်အပိုင်း၊ ဦးနှောက်အမြွေးပါးနှင့် အူလမ်းကြောင်းစသည့် အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများတွင်လည်း ဖြစ်ပွားနိုင်ပါသည်။

အဆုတ်ပြင်ပတွင် ဖြစ်ပွားသော တီဘီရောဂါအမျိုးအစားသည် တစ်ဦးမှတစ်ဦးသို့ ကူးစက်နိုင်ချေ လွန်စွာနည်းပါးသည်။

၃.၆.၂။ တီဘီရောဂါပိုးတွေ့ရှိမှုအပေါ်အခြေခံ၍ ခွဲခြားခြင်း

(က) တီဘီပိုးတွေ့တီဘီရောဂါ (Bacteriologically confirmed TB)

တီဘီဖြစ်နိုင်ခြေရှိသူ၏ သလိပ်နှင့်အခြားသော တီဘီဖြစ်ပွားရာနေရာမှ ထုတ်ယူရရှိသော နမူနာများ (ဥပမာ-သလိပ်)ကို အဏုကြည့်မှန်ဘီလူး၊ GeneXpert စက် (သို့) ပိုးမွေးခြင်းတို့အသုံးပြု၍ တီဘီပိုး ရှာဖွေခြင်းတို့ဖြင့် တီဘီရောဂါပိုးတွေ့ရှိရသော တီဘီရောဂါကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ GeneXpert စက် (သို့) ပိုးမွေးကာ ဆေးယဉ်ပါးမှုရှာဖွေခြင်းတို့ဖြင့် တီဘီရောဂါပိုး၏ ဆေးယဉ်ပါးခြင်းရှိမရှိကိုပါ သိရှိနိုင်သည်။

(ခ) တီဘီရောဂါပိုးမတွေ့တီဘီရောဂါ (Clinically diagnosed TB)

အထက်ပါ စမ်းသပ်မှုများဖြင့် တီဘီပိုးမတွေ့သော်လည်း ရင်ခေါင်းဓာတ်မှန်၊ တစ်ရှူး/အသားစေ့၊ တီဘီရောဂါလက္ခဏာတို့အရ ဆရာဝန်မှ တီဘီဆေးကုရန် ဆုံးဖြတ်သည့် ရောဂါဖြစ်သည်။

၃.၆.၃။ တီဘီပိုး၏ ဆေးယဉ်ပါးမှုအခြေအနေပေါ်မူတည်၍ လူနာအမျိုးအစား သတ်မှတ်ခြင်း

(က) ဆေးတိုးတီဘီ/ ရိုးရိုးတီဘီ (Drug-sensitive TB)

ဆေးတိုး/ရိုးရိုးတီဘီမှာ ပထမအဆင့် တီဘီဆေးများဖြစ်သော အိုင်စိုနိုင်ရဇစ် (Isoniazid), ရိုင်ဖမ်ပင်စင် (Rifampicin), ပိုင်ရာဇင်းနမိုက် (Pyrazinamide) နှင့် အီသမ်ဗျူတော (Ethambutol) စသည့် ဆေးများဖြင့် အောင်မြင်စွာ ကုသနိုင်ပါသည်။

(ခ) ဆေးယဉ်ပါးတီဘီ (Drug-resistant TB)

ဆေးယဉ်ပါးတီဘီ ဆိုသည်မှာ ပထမအဆင့်တီဘီဆေးများအနက် တစ်မျိုး သို့မဟုတ် တစ်မျိုးထက်ပို၍ ယဉ်ပါးသွား၍ ထိုဆေးများနှင့် ကုသခဲ့ပါက မပျောက်ကင်းနိုင်သည့် တီဘီရောဂါဖြစ်ပါသည်။

မှတ်ချက်- ဆေးယဉ်ပါးတီဘီအကြောင်းကို အခန်း(၆)နှင့် ပြည်သူ့လူထုအခြေပြုဆေးယဉ်ပါးတီဘီရောဂါ ပြုစု စောင့်ရှောက်ခြင်း လမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် ကိုးကားပါ။

၃.၆.၄။ ယခင်က တီဘီဆေးကုသမှုရာဇဝင်မှတ်တမ်းကို အခြေခံ၍ ခွဲခြားခြင်း

(က) တီဘီလူနာအသစ်

ယခင်က တီဘီဆေးကုသမှုမခံယူခဲ့ဖူးသူ (သို့) ကုသမှုခံယူခဲ့သော်လည်း တစ်လမပြည့်သူ။

(ခ) ယခင်က တီဘီဆေးကုသမှုခံယူဖူးသည့် တီဘီလူနာ

ယခင်က တီဘီဆေး ဆေးပတ်ပြည့်အောင် ကုသခဲ့သည့် ပြန်ဖြစ်လူနာ (Relapse) နှင့် တစ်လထက်ပို၍ ကုသမှုခံယူခဲ့သည့် တီဘီလူနာများဖြစ်သည်။

၃.၆.၅။ အိပ်ချ်အိုင်ဗွီ (HIV) ပိုးရှိမရှိအပေါ် အခြေခံ၍ ခွဲခြားခြင်း

(က) အိပ်ချ်အိုင်ဗွီ ပိုးတွေ့ တီဘီလူနာ (HIV positive)

(ခ) အိပ်ချ်အိုင်ဗွီ ပိုးမတွေ့သည့် တီဘီလူနာ (HIV negative)

(ဂ) အိပ်ချ်အိုင်ဗွီစစ်ဆေးမှု ရလဒ်မရှိသော တီဘီလူနာ (မပြုလုပ်ရသေးသော/ငြင်းဆိုသော တီဘီလူနာ)
(HIV unknown)

အခန်း (၄) တီဘီရောဂါရှာဖွေခြင်း

၄.၁။ တီဘီရောဂါဖြစ်နိုင်ခြေရှိသူများ (Presumptive TB)

တီဘီဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော ရောဂါလက္ခဏာများရှိခြင်း

- ✓ ရက်သတ္တပတ်နှစ်ပတ်နှင့်အထက် ချောင်းဆိုးနေသူ (သို့မဟုတ်)
- ✓ တီဘီရောဂါလက္ခဏာတစ်ခုခုရှိနေသူကို ဆိုလိုပါသည်။

စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုပေးသူများအနေဖြင့် ပြည်သူလူထုအတွင်းရှိ တီဘီဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည့်လူနာများကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ပြီး တီဘီရောဂါရှိမရှိစစ်ဆေးရန် တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးဌာန (သို့မဟုတ်) ပြည်သူ့ဆေးရုံ/ဆေးခန်းများ (သို့မဟုတ်) မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းဆေးခန်းများသို့ ညွှန်းပို့ရပါမည်။

၄.၂။ တီဘီလူနာနှင့် အတူနေ/ထိတွေ့သူများ

အောက်ဖော်ပြပါ သတ်မှတ်တီဘီလူနာများနှင့် အတူနေမိသားစု (သို့) မကြာခဏထိတွေ့/နီးစပ်သူများ၏ နေအိမ်သို့သွားရောက်၍ တီဘီရောဂါရှိမရှိ စစ်ဆေးရန် ညွှန်းပို့ရပါမည်။

၁။ သလိပ်ပိုးတွေ့ တီဘီလူနာများ၊

၂။ ဆေးယဉ်ပါးတီဘီလူနာများ၊

၃။ တီဘီနှင့် အိပ်ချ်အိုင်ဗီတို့ဖက်ဖြစ်ပွားသူများနှင့်

၄။ ငါးနှစ်အောက်ကလေးတီဘီလူနာများ

မှတ်ချက်။ အထက်ပါသတ်မှတ်တီဘီလူနာများမဟုတ်သည့် အခြားအမျိုးအစားတီဘီလူနာများ (ဥပမာ- သလိပ်ပိုးမတွေ့တီဘီလူနာ)၏ အတူနေမိသားစုဝင်များတွင်လည်း တီဘီရောဂါ လက္ခဏာများရှိပါက စစ်ဆေးရန် ညွှန်းပို့ပေးရပါမည်။

၄.၃။ ရောဂါဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် ကုသမှုပေးခြင်း

တီဘီရောဂါကို ဖော်ထုတ်ရန်အတွက် သက်ဆိုင်ရာဆရာဝန်က

(၁) လူနာ၏ ရောဂါရာဇဝင် မေးမြန်းခြင်း၊

(၂) လိုအပ်သောစစ်ဆေးမှုများပြုလုပ်ခြင်း

(၂.၁) ရင်ခေါင်းဓာတ်မှန်ရိုက်ခြင်း

(၂.၂) သလိပ်စစ်ဆေးခြင်း

- GeneXpert ဖြင့်စစ်ဆေးခြင်း

- အဏုကြည့်မှန်ဘီလူးဖြင့် စစ်ဆေးခြင်း

(၂.၃) LPA ဖြင့် ဆေးယဉ်ပါးမှု စစ်ဆေးခြင်း

(၂.၄) သလိပ်ပိုးမွေး၍ ဆေးယဉ်ပါးမှု စစ်ဆေးခြင်း

စသည်တို့ ဆောင်ရွက်ပြီး ရရှိသည့်အဖြေပေါ်မူတည်၍ သင့်လျော်သည့် တီဘီကုထုံးများဖြင့် ကုသမှုပေးရပါမည်။ စေတနာ့ဝန်ထမ်းက လူနာဆေးမှန်မှန်သောက်ရန် စောင့်ကြပ်ကူညီတိုက်ကျွေး၊ မှတ်တမ်းတင်ရပါမည်။

ရောဂါရာဇဝင်မေးမြန်းပြီး တီဘီဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည်ဟု ဆရာဝန်မှသတ်မှတ်ပါက ရင်ခေါင်းဓာတ်မှန်ရိုက်ခြင်း (အကယ်၍ ရင်ခေါင်းဓာတ်မှန်မရှိသည့်နေရာတွင် အဏုကြည့်မှန်ဘီလူးဖြင့် သလိပ်စစ်ဆေးခြင်း) နှင့် ဓာတ်မှန်တွင် တီဘီသံသယပုံရိပ်များရှိပါက GeneXpert ဖြင့်စစ်ဆေးခြင်းတို့ကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ပါမည်။

၄.၄။ ပြည့်စုံကောင်းမွန်သော သလိပ်နမူနာကို စုဆောင်းပေးပို့ခြင်း

ပြည့်စုံကောင်းမွန်သော သလိပ်နမူနာဆိုသည်မှာ သလိပ်တွင် ပြည် (သို့) ပြည်နှင့်ချွဲများ ပါဝင်နေခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ သွေး၊ အစာနှင့် ကွမ်းဖတ်များ မပါစေရ။

သလိပ်နမူနာ (၂)ခုကို ၂ ရက်အတွင်း တောင်းခံရမည်။ သလိပ်နမူနာ (၂)ခုအနက် (၁) ခုသည် နံနက်စောစောအိပ်ယာထပြီးပြီးချင်းထွေးသည့် သလိပ်တစ်ခွက်ဖြစ်ရပါမည်။

- **ပထမနမူနာ** - လူနာနှင့် စတင်တွေ့ရှိသည့်နေ့တွင် ကောင်းမွန်သော သလိပ်ရရှိရန် သင်ကြားပေးပြီး မိမိရှေ့တွင်စောင့်ကြပ်၍ ချက်ခြင်းထွေးခြင်း (**Spot Sputum**)၊
- **ဒုတိယနမူနာ** - သလိပ်ခွက်တစ်ခုကို လူနာအားပေးလိုက်ပြီး နောက်တစ်နေ့ နံနက်စောစောအိပ်ယာထတွင် သလိပ်ခံခိုင်းခြင်း (**Early Morning Sputum**)

(က) စနစ်တကျ သလိပ်ခံယူရန်လူနာအား သင်ကြားပေးခြင်း

- သလိပ်စစ်ဆေးရသည့်အကြောင်းရင်းကို ရှင်းပြပါ။
- သလိပ်နမူနာ (၂)ခု စစ်ဆေးသင့်ကြောင်း ပြောပြပါ။
- သလိပ်နမူနာ စုဆောင်းရန်နေရာမှာ အခြားလူများနှင့် ဝေးပြီး၊ လေဝင်လေထွက်ကောင်းသော မြေကွက်လပ်/အခန်း/နေရာတွင် ထွေးသင့်သည်။
- သလိပ်နမူနာ ထွေးနေသော လူနာရှေ့တွင် မည်သူမျှ ရပ်မနေရ၊ မစောင့်ဆိုင်းရ။
- သလိပ်ဟပ်မထုတ်မီ အာခံတွင်း (ပါးစပ်)ကို ရေဖြင့်သေချာစွာ အာလုတ်ကျင်းရန်။
- လူနာအား လေဝင်အောင်ရှူပြီးနောက် ရင်ခေါင်းတွင်းမှ သလိပ်ဟပ်ပုံကို သင်ပြပေးရမည်။
- သလိပ်ခွက်၏ ဘေးဘက်တွင် ပေကျုံခြင်းမဖြစ်စေရန် လူနာအား သလိပ်ကိုခွက်ထဲ သေချာရောက်အောင် ထွေးထည့်ခိုင်းပါ။ လက်ကိုင်းပဝါ (သို့မဟုတ်) တစ်ရှူးစအသုံးပြုပါ။
- တံတွေးမဟုတ်ပဲ မီးခြစ်ဆံခေါင်းခန့်သလိပ်ပါအောင်ထွေးပေးရန် ရှင်းပြပါ။

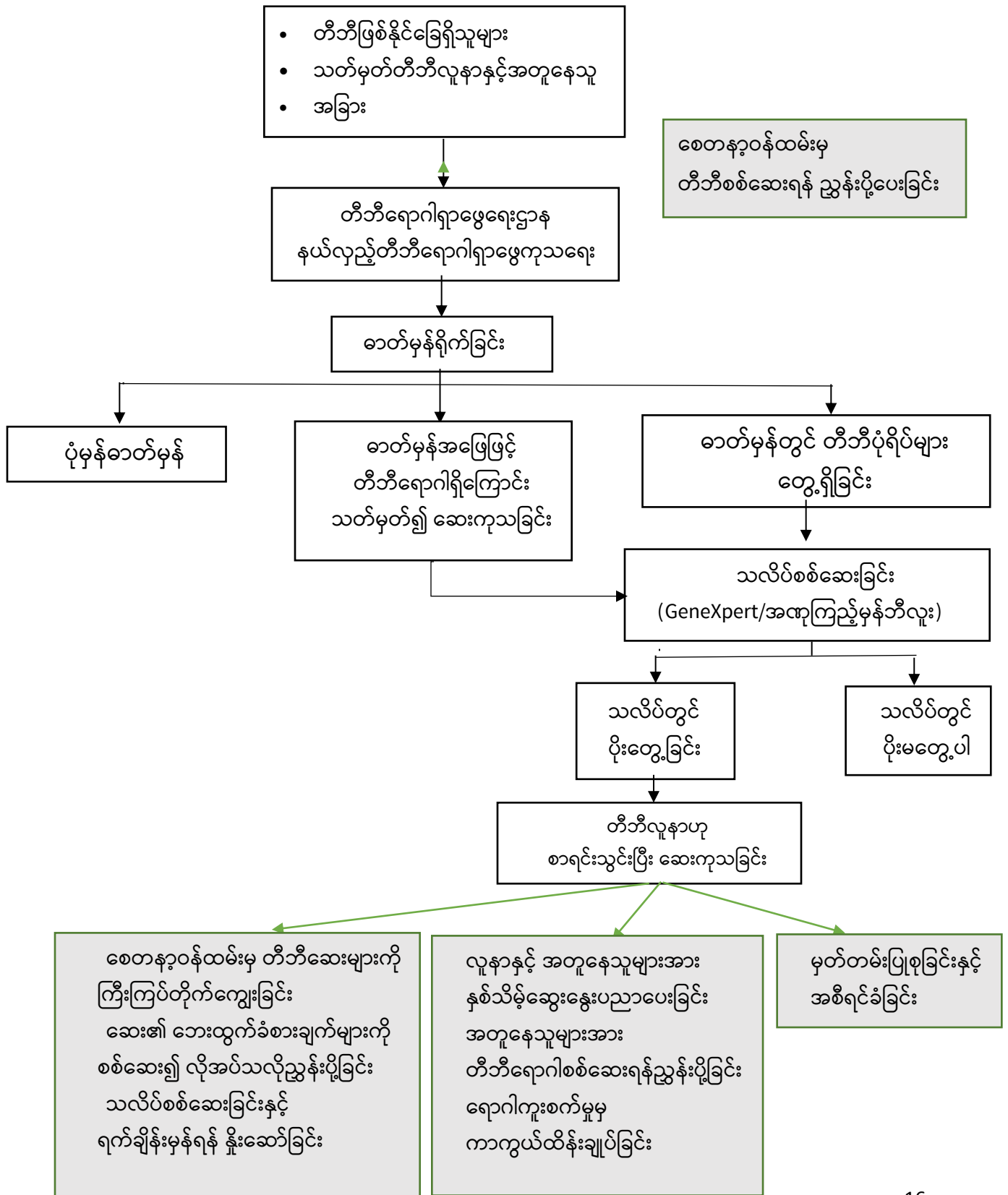
(ခ) သလိပ်နမူနာများအား ဓါတ်ခွဲဌာနတွင် ပေးပို့စစ်ဆေးရန် ပြင်ဆင်ခြင်း

- လူနာ၏သလိပ်ခွက်တွင် သလိပ်အခဲ ပါမပါ စစ်ဆေးကြည့်ရှုရန်၊ ပြီးလျှင် အဖုံးကို သေချာစွာပိတ်ပြီး လက်ဆေးရန်၊
- သလိပ်ခွက်၏ (အဖုံးပေါ်တွင်မဟုတ်ဘဲ) ဘေးဘက်တွင် အမည်၊ အသက်နှင့် နေ့စွဲတို့ကို ရေးပေးရန်၊
- သလိပ်နမူနာကို ချက်ချင်းမပို့နိုင်ပါက အေးပြီးမှောင်သောနေရာတွင် သေချာစွာထိန်းသိမ်းထားပြီး (၂)ရက်(၃)ရက်အတွင်း ပေးပို့ရန်။

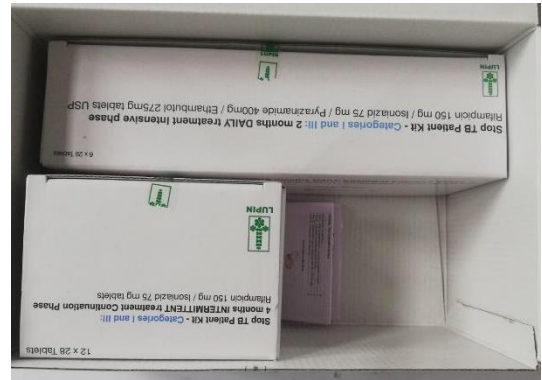
(ဂ) သလိပ်ခွက်ပေးပို့ရမည့် အခြေအနေများ

သလိပ်စစ်ဆေးရန်အတွက် တီဘီဖြစ်နိုင်သည်ဟုယူဆသည့် လူနာများအား သလိပ်စစ်ဆေးပေးသည့် အနီးဆုံးကျန်းမာရေးဌာနသို့ လူနာကိုယ်တိုင်စေလွှတ်ခြင်း (သို့) လူနာကိုယ်တိုင် အကြောင်းတစ်ခုခုကြောင့် မသွားရောက်နိုင်လျှင် စေတနာ့ဝန်ထမ်း ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူများမှ လူနာ၏ သလိပ်ခွက်များကို ဓာတ်ခွဲဌာနသို့ ပေးပို့စစ်ဆေးနိုင်ရန် စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးရပါမည်။

တီဘီလူနာရှာဖွေခြင်းနှင့် တီဘီရို/မရိုစစ်ဆေးခြင်း

အခန်း (၅) တီဘီဆေးကုသမှုပေးခြင်း

လူနာတစ်ဦးစာ တီဘီဆေးပုံး

၅.၁။ ကုထုံးရွေးချယ်မှု

ထို့နောက် ဆေးကုထုံးများရွေးချယ်ရာတွင် ယဉ်ပါးသည့်ဆေးများ၊ တီဘီဆေးကုသည့် ရာဇဝင်၊ ရောဂါ၏ ပြင်းထန်မှု၊ အခြားရောဂါအခံရှိခြင်း စသည်တို့ကို ဆန်းစစ်၍ တီဘီကျွမ်းကျင်ဆရာဝန်မှ ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။

၅.၂။ ဆေးတိုး/ရိုးရိုးတီဘီဆေးကုသခြင်း

၅.၂.၁။ ရိုးရိုးတီဘီကုထုံးတွင် ဆေးကုသသည့် ရာဇဝင်နှင့် အသက်အပိုင်းအခြားပေါ်မူတည်၍ ခွဲခြားခြင်း

ရိုးရိုးတီဘီလူနာအမျိုးအစားများ	အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်	ဆေးကုထုံး
လူနာသစ်	တစ်ကြိမ်မှ တီဘီဆေးကုသမှု ခံယူခြင်းမရှိဖူးသူ (သို့) ၁ လ ပြည့်အောင် ကုသမှုမခံယူသူ	လူနာသစ်ကုထုံး (Initial Regimen)
ပြန်ကုလူနာ	ယခင်က တီဘီဆေး (၁) လ ထက်ကျော်၍ ကုသခဲ့ဖူးသူ	ပြန်ကုလူနာကုထုံး (Retreatment Regimen)
ကလေးတီဘီလူနာ	အသက် (၁၅) နှစ်အောက် ကလေးလူနာများ	ကလေးလူနာကုထုံး (Childhood Regimen)

၅.၂.၂။ ဆေးတိုး/ရိုးရိုးတီဘီကုထုံးများ

(၁) ဆေးဝါးကုသမှုကာလအပိုင်းအခြားများ

ဆေးတိုးသော/ရိုးရိုးတီဘီကုထုံးတွင် ဆေးကုသမှုကာလအပိုင်းအခြား (၂) မျိုးရှိပါသည်။

- ကနဦးကြပ်မတ်ကုကာလနှင့်
- ဆက်လက်ကုကာလ တို့ဖြစ်ပါသည်။

(က) ကနဦးကြပ်မတ်ကုကာလ (Intensive/Initial Phase)

ကနဦးကြပ်မတ်ကုကာလတွင် တီဘီပိုးများကို သေစေနိုင်သော၊ ပွားများမှုကို တားနိုင်သောဆေး (၄) မျိုးပါရှိပြီး ပိုးများကို လျှင်မြန်စွာ သေစေရန်ဖြစ်သည်။ ဆေးကုသည့်ကာလမှာ ရိုးရိုးတီဘီလူနာအသစ်များအတွက် (၂) လ ကြာမြင့်ပြီး၊ ပြန်ကုလူနာများအတွက် (၃)လ ကြာမြင့်ပါသည်။ ကနဦးဆေးကုသမှုကာလ ပြီးဆုံးသည့်အခါ သလိပ်ပြန်လည် စစ်ဆေးရာ၌ များသောအားဖြင့် လူနာများသည် သလိပ်ပိုးကင်းသည့်အနေအထားသို့ ရောက်ရှိနေပြီဖြစ်ပါသည်။

(ခ) ဆက်လက်ကုကာလ (Continuation Phase)

ဆက်လက်ကုကာလတွင် ရိုးရိုးတီဘီလူနာအသစ်များအတွက် ဆေး (၂) မျိုးဖြင့် (၄)လ ကြာမြင့်ပြီး၊ ပြန်ကုလူနာများအတွက် ဆေး (၃)မျိုးဖြင့် (၅)လကြာ ကုသပေးပါသည်။ ဆက်လက်ကုကာလသည် တီဘီလူနာများ ရောဂါပျောက်ကင်းသွားစေရန်နှင့် ပြန်လည်မဖြစ်ပွားစေရန်အတွက် ရည်ရွယ်ပြီး ကုသပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။

(၂) ဆေးတိုးသော/ရိုးရိုးတီဘီကုထုံးဆေးများ (ပထမအဆင့် တီဘီဆေးများ)

စဉ်	ဆေးအမည်များ	အတိုကောက်
၁	Isoniazid (အိုင်စိုနိုင်ရစ်စ်)	H
၂	Rifampicin (ရိုင်ဖမ်ပင်စင်)	R
၃	Pyrazinamide (ပိုင်ရာဇင်းနမိုက်)	Z
၄	Ethambutol (အီသမ်ဗျူတော)	E

(၃) ဆေးတိုးသော/ရိုးရိုးတိဘီ ကုထုံးအမျိုးအစားနှင့် ပါဝင်သောဆေးများ

စဉ်	ကုထုံးအမျိုးအစား	ဆေးပေါင်းများနှင့် ကုသရမည့်ကာလ (လ) အပိုင်းအခြား
၁	လူနာသစ်ကုထုံး	၂ (HRZE)/ ၄ (HR)
၂	ပြန်ကုလူနာကုထုံး	၃ (HRZE) / ၅ (HRE)
၃	ကလေးလူနာကုထုံး - ၈ နှစ်အောက် - ၈ နှစ်အထက်	၂ (HRZ)/ ၄ (HR) ၂ (HRZE)/ ၄ (HR)

- ❖ မှတ်ချက် - စာတိုင်အမှတ် (၃) ရှိ ထိပ်ဆုံးဂဏန်းများသည် ကုသပေးမည့်ကာလ (လ အနေဖြင့်) ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။

(၄) ဆေးတိုး/ရိုးရိုးတိဘီကုထုံးတွင် တိုက်ကျွေးရမည့် ဆေးလုံးအရေအတွက်

သက်ဆိုင်ရာဆရာဝန်က လူနာ၏ ကိုယ်အလေးချိန် (ကီလိုဂရမ်) အလိုက် တိုက်ကျွေးရမည့် ဆေးလုံး အရေအတွက်ကို ညွှန်ကြားမည် ဖြစ်ပါသည်။

၅.၂.၃။ ဆေးသောက်ရာတွင် ထိရောက်မှုရှိစေရန် လိုက်နာရမည့်အချက်များ

- ❖ လူနာအမျိုးအစားပေါ်မူတည်၍ ဆေးကုထုံးများကို သတ်မှတ်ထားပါသည်။
- ❖ တိဘီဆေးများကို **နေ့စဉ် တစ်နေ့လျှင် တစ်ကြိမ်** ဆေးတိုက်ကျွေးရပါမည်။
- ❖ ကနဦးကြပ်မတ်ကုလားလတွင် HRZE ဆေးပေါင်း ၄ မျိုးပါသော (4FDC) ဆေးကဒ်ကို သောက်ရ ပါမည်။
- ❖ ဆက်လက်ကုကာလတွင် RH ဆေးပေါင်း ၂ မျိုးပါသော (2FDC) ဆေးကဒ်ကိုသောက်ရပါမည်။
- ❖ ဆေးများကို **အစာမစားမီ ၁ နာရီအလို (သို့) အစာစားပြီး ၃ နာရီနောက်ပိုင်းတွင်** သောက်သုံးရန် ဖြစ်ပါသည်။ (မှတ်ချက်-အကယ်၍ အစာအိမ်ရောင်ရမ်းနာခြင်းရှိပါက ဆရာဝန်ညွှန်ကြားချက်ဖြင့် ဆေးများကို အစာနှင့်တွဲဖက်သောက်သုံးနိုင်ပါသည်။)
- ❖ မနက်ပိုင်းအချိန်သည် သောက်သုံးရန် အသင့်တော်ဆုံးဖြစ်သည်။
- ❖ ဆေးများကို နေ့စဉ် **ပုံမှန်သတ်မှတ်ထားသော အချိန်တွင်** သောက်သုံးရပါမည်။

- ❖ အမျိုးသားတီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးစီမံကိန်းတွင် ဆေးပေါင်းများခေါ် Fixed Dose Combination (FDC) ဖြင့်ကုသမှုပေးရာတွင် အကျိုးကျေးဇူးများစွာရှိသည့်အနက် အဓိကကောင်းကျိုးမှာ ဆေးလုံးရေများပြားစွာ သောက်သုံးရသည့်ဒုက္ခကို လျော့နည်းစေပါသည်။

၅.၂.၄။ ပြင်းထန် နှင့် အဆုတ်ပြင်ပ ရိုးရိုးတီဘီကုထုံးများ

ပြင်းထန်တီဘီ (လူးစေ့တီဘီ (Miliary TB) နှင့် ဦးနှောက်အမြှေးရောင်တီဘီ) နှင့် အဆုတ်ပြင်ပတီဘီ (အရိုးအဆစ်တီဘီ) တို့ကုသရာတွင် ရောဂါပြင်းထန်မှုပေါ်မူတည်၍ ဆရာဝန်မှ ညွှန်ကြားချက်အတိုင်း ၉ လ မှ ၁၂ လ အထိကြာနိုင်ပါသည်။

၅.၂.၅။ ဆေးကုသကာလအလိုက် သောက်ရမည့် အကြိမ်အရေအတွက်များမှာ

ကြာမြင့်သည့် ကာလ (လ)	လူနာသစ်ကုထုံး (အကြိမ်)	ပြန်ကုလူနာကုထုံး (အကြိမ်)
၁ လ	၂၈	၂၈
၂ လ	၅၆	၅၆
၃ လ	၈၄	၈၄
၄ လ	၁၁၂	၁၁၂
၅ လ	၁၄၀	၁၄၀
၆ လ	၁၆၈	၁၆၈
၇ လ		၁၉၆
၈ လ		၂၂၄

၅.၂.၆။ ဆေးကုသမှုကာလအတွင်း စိစစ်ခြင်း

ဆေးကုသမှုကာလအတွင်း လူနာအားသတ်မှတ်ချိန်များ၌ အဏုကြည့်မှန်ဘီလူး (Smear Microscopy) ဖြင့် သလိပ်ပြန်လည်စစ်ဆေးခြင်း၊ ကိုယ်အလေးချိန်ချိန်ခြင်းနှင့် ဆေးကုသမှုတိုးတက်ခြင်း အနေအထားတို့ကို ဆန်းစစ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ပါသည်။

သလိပ်ပြန်လည် စစ်ဆေးသည့်အခါ သလိပ် (၂) ခွက် စစ်ဆေးရပါမည်။ စေတနာ့ဝန်ထမ်းများမှ လူနာများ သလိပ်ပြန်လည်စစ်ဆေးခြင်းကို မပျက်မကွက်ပြုလုပ်ရန် ကြီးကြပ်ပေးရပါမည်။ (ကောင်းမွန်သော သလိပ်ရယူခြင်းကို အခန်း (၄) တွင် ဖတ်ရှုပါ။)

ဆေးတိုး/ရိုးရိုး တီဘီလူနာများဆေးကုသစဉ် သလိပ်ပြန်လည်စစ်ဆေးရမည့် အချိန် (လ) များ

လူနာအမျိုးအစား	သလိပ်ပြန်လည်စစ်ဆေးရမည့် လ များ
လူနာသစ် (ပိုးတွေ့)	၂၊ ၅၊ ၆
လူနာသစ် (ပိုးမတွေ့)	၂၊ ၆
ပြန်ကုလူနာ	၃၊ ၅၊ ၈

ကနဦးကြပ်မတ်ကုကာလ (ဆိုလိုသည်မှာ လူနာသစ်ကုထုံးတွင် ၂ လ နှင့် ပြန်လည်ကုလူနာကုထုံးတွင် ၃ လ) ပြီးဆုံးသည့်အချိန်တွင် သလိပ်ပြန်လည်စစ်ဆေးရာ၌ သလိပ်တွင် တီဘီပိုးမတွေ့လျှင် လူနာများ၏ အခြေအနေသည် အားရဖွယ်တိုးတက်ကောင်းမွန်လာပြီး အခြားသူများသို့လည်း ကူးစက်မှုအလွန်နည်း သွားသဖြင့် ဆက်လက်ကုကာလသို့ ကူးပြောင်းကုသမှုပေးပါသည်။

အကယ်၍ ကနဦးကြပ်မတ်ကုကာလပြီးဆုံး၍ သလိပ်စစ်ဆေးသည့်အခါ သလိပ်ပိုးတွေ့နေခြင်းသည် ဆေးကုသမှုမအောင်မြင်နိုင်ခြင်းနှင့် ဆေးယဉ်ပါးခြင်းစသည်တို့နှင့် အဓိကဆက်စပ်နေနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကနဦးကာလအပြီး သလိပ်ပိုးတွေ့ရှိနေပါက ဆေးယဉ်ခြင်းရှိမရှိ GeneXpert စက်ဖြင့် ဆက်လက်စစ်ဆေး၍ တွေ့ရှိသည့်အဖြေပေါ်မူတည်၍ ဆက်လက်ကုသမှုပေးပါသည်။

ထို့အပြင် လူနာ၏ တီဘီဆေးသောက်မှုအခြေအနေများနှင့် အောက်ဖော်ပြပါအချက်များကိုလည်း ဆန်းစစ်သင့်ပါသည်။

- အရည်အသွေးမီသောဆေးဝါးဖြစ်ခြင်း
- ဆေးသောက်အချိန်မှန်ခြင်း
 - o အချို့သောတီဘီလူနာများသည် တီဘီဆေးသောက်ပြီး ရက်သတ္တပတ်အနည်းငယ်အတွင်း ရောဂါလက္ခဏာများ သက်သာလာသည့်အတွက် ဆေးများကို ဆက်မသောက်ပဲ နေတတ်ကြပါသည်။
- ဆေးကုသမှုကာလမှန်ခြင်း
- ဆေးပမာဏမှန်ခြင်း
- အခြားတွဲဖက်ဖြစ်ပွားနေသော ရောဂါများရှိမရှိ (ဥပမာ - HIV ၊ ဆီးချိုစသည်)

၅.၂.၇။ မှန်ကန်သော တီဘီဆေးများဖြင့် သတ်မှတ်ထားသော ဆေးကုကာလ အပြည့်အဝခံယူရန် အရေးကြီးပုံ

တီဘီဆေးများကို စနစ်တကျမှန်ကန်စွာသောက်သုံးခြင်းသည်

- မိသားစုနှင့် အလုပ်ခွင် အတူနေထိုင်သူများသို့ ကူးစက်မှုကို လျော့ချနိုင်ခြင်း
- တီဘီရောဂါကို ပျောက်ကင်းအောင် ကုသနိုင်ခြင်း စသည့်အကျိုးကျေးဇူးများရရှိနိုင်ပါသည်။

သတ်မှတ်ထားသောဆေးများကို မမှန်မကန်သောက်ခြင်း၊ ကုသမှုကာလပြီးဆုံးအောင် မခံယူခဲ့လျှင်

- ရောဂါမပျောက်ကင်းနိုင်ပါ။
- ဆေးယဉ်ပါးတီဘီသို့ ကူးပြောင်းနိုင်သည့်အပြင်
- မိမိမိသားစုနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်သို့ ရောဂါပိုးများ ကူးစက်ပျံ့ပွားစေနိုင်ပါသည်။

၅.၂.၈။ ရိုးရိုးတီဘီဆေး၏ ဘေးထွက်ခံစားချက်များ

ရိုးရိုးတီဘီဆေး၏ ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများကို စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်သူများက သိထားရမည်။ တီဘီဆေးသောက်ခြင်းဖြင့် တစ်ခါတစ်ရံ ဘေးထွက်ခံစားချက်များရှိနိုင်ကြောင်း လူနာအား ပြောပြထားရမည်။ မည်သည့် ဘေးထွက်ခံစားချက်ကိုမဆို ပြန်ပြောပြရန် လူနာအား မှာကြားထားရပါမည်။ အချို့မှာ ပြင်းထန်မှုမရှိနိုင်သည့်အတွက် နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးခြင်းဖြင့် လုံလောက်ပါသည်။ သို့သော် အချို့မှာ ပြင်းထန်ပြီး လူနာအန္တရာယ်ရှိသည့်အတွက် ဆေးသောက်ခြင်းကို ချက်ချင်းရပ်ပြီး လူနာအား နီးစပ်ရာကျန်းမာရေးဌာန (သို့) ကုသမှုခံယူနေသည့် ဆေးခန်းသို့ အမြန်ဆုံးညွှန်းပို့ပေးရန်/အကြောင်းကြားရန် လိုအပ်ပါသည်။

ရိုးရိုးတီဘီဆေး၏ ဘေးထွက်ခံစားချက်များ	စေတနာ့ဝန်ထမ်း၏ ဆောင်ရွက်ချက်များ
မပြင်းထန်အမျိုးအစား	ဆေးဆက်လက်သောက်ပါမည်။
လိမ္မော်/အနီရောင် ဆီးသွားခြင်း	ရိုင်ဖမ်ပင်စင်ဆေးကြောင့်ဖြစ်ပြီး၊ လူနာအား အန္တရာယ်မရှိကြောင်း အားပေးပြောဆိုရမည်။
ပျို့ခြင်း၊ အစားအသောက်ပျက်ခြင်း၊ ဗိုက်အောင့်ခြင်း	ကျန်းမာရေးဌာနသို့ ညွှန်းပို့ပါ။
အဆစ်များနာခြင်း	ကျန်းမာရေးဌာနသို့ ညွှန်းပို့ပါ။
ခြေထောက်တွင် ပူစပ်ပူလောင်ခံစားရခြင်း	ကျန်းမာရေးဌာနသို့ ညွှန်းပို့ပါ။

ပြင်းထန်အမျိုးအစား	
အရေပြားတွင် အဖုအပိန့်များထခြင်း၊ ယားယံခြင်း	တီဘီဆေးအားလုံးရပ်၍ လူနာအား ကျန်းမာရေးဌာနသို့ အမြန်ဆုံး ညွှန်ပို့ရပါမည်။
အရေပြားနှင့် မျက်စိများဝါလာခြင်း	
ခဏ ခဏ အန်ခြင်း	
နားလေထွက်ခြင်း၊ နားလေးလာခြင်း	
မူးဝေ၍ ဒယိမ်းဒယိုင်ဖြစ်ခြင်း	
မျက်စိမှုန်လာခြင်း	
သတိလစ်သွားခြင်း၊ လုံးဝ မသွားတော့ခြင်း	

၅.၃။ ထူးခြားသောအခြေအနေများအတွက် လူနာနှင့် ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုပေးသူတို့က ဆောင်ရွက်ရန်

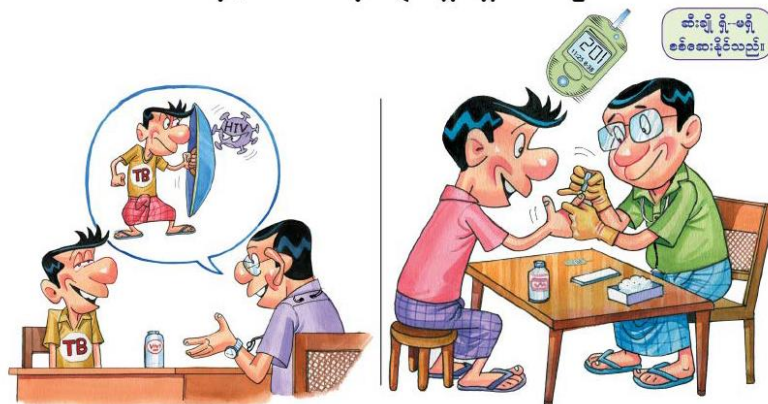
- (က) **အမျိုးသမီးများကိုယ်ဝန်ဆောင်စဉ်** တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားပါက ဆရာဝန်အား ကိုယ်ဝန်ရှိနေကြောင်း အသိပေးရန် အကြံပြုရပါမည်။
- (ခ) **သားဆက်ခြားဆေးသောက်သုံးနေစဉ်** တီဘီဆေးကုသမှုခံယူမည်ဆိုပါက ဆရာဝန်အား အသိပေးဆွေးနွေးရန် အကြံပြုရပါမည်။
- (ဂ) **နို့တိုက်မိခင်တစ်ဦး** တီဘီရောဂါဖြစ်လျှင် သင့်လျော်သောဆေးတွဲများဖြင့် ကုသပေးနိုင်ပါကြောင်း မိခင်နို့ကိုလည်း ပုံမှန်အတိုင်းတိုက်နိုင်ကြောင်း အားပေးပါ။ ရှင်းပြပါ။
- (ဃ) တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားသူတို့တွင် ကိုယ်တိုင်သတိမထားမိသော ကိုယ်ခံအားကျဆင်းစေသည့် အခြားရောဂါများရှိနေနိုင်သည်။ ယှဉ်တွဲဖြစ်ပွားခဲ့ပါက အထူးသတိပြုရမည့်ရောဂါများအနက် အရေးကြီးသော ရောဂါနှစ်မျိုးမှာ **အိပ်ချ်အိုင်ဗွီ အေအိုင်ဒီအက်စ်နှင့် ဆီးချိုရောဂါ**တို့ဖြစ်ပါသည်။ တီဘီရောဂါနှင့်အတူ အခြားရောဂါများ ယှဉ်တွဲဖြစ်ပွားပါက (အထူးသဖြင့် ဆီးချိုရောဂါ) တပြိုင်နက်ကုသမှုခံယူရန် လိုအပ်သည့်အတွက် တီဘီရောဂါရှိသူတိုင်း ဆီးချိုနှင့် အိပ်ချ်အိုင်ဗွီရှိမရှိ စစ်ဆေးမှု ခံယူသင့်သည်။
- (င) တီဘီရောဂါနှင့် အိပ်ချ်အိုင်ဗွီ ခွန်တွဲဖြစ်ပွားလျှင် Anti-Retroviral Therapy (ART) ရရှိအောင် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသင့်သည်။ Cotrimoxazole Preventive Therapy (CPT) ကို နေ့စဉ်သောက်ရမည်ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ မိသားစုဝင်များ (ကလေးများအပါအဝင်)ကိုလည်း အိပ်ချ်အိုင်ဗွီ စစ်ဆေးမှုခံယူရန် နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးပညာပေးဌာနများသို့ စေလွှတ်ရမည်။

(စ) အရက်စွဲသူ၊ မူးယစ်ဆေးစွဲသူများဖြစ်ပါက တတ်နိုင်သလောက်အားပေးနှစ်သိမ့်ကူညီရမည် အရက်နှင့် မူးယစ်ဆေးစွဲ ကုသမှုဌာနများသို့ သွားရောက်နိုင်ရန် ကူညီဆောင်ရွက်ရမည်။

၅.၄။ တီဘီနှင့် အိပ်ချ်အိုင်ဗွီ ဒွန်တွဲဖြစ်ပွားမှု

- အိပ်ချ်အိုင်ဗွီပိုး ကူးစက်ခံရသူများတွင် အခွင့်အရေးယူ ဝင်ရောက်တတ်သော ရောဂါများအနက် တီဘီရောဂါသည် အဖြစ်အများဆုံး ဖြစ်သည်။
- အိပ်ချ်အိုင်ဗွီပိုးကူးစက်ခံထားရသောလူနာများသည် အိပ်ချ်အိုင်ဗွီပိုးမရှိသူများထက် တီဘီရောဂါ ဖြစ်နိုင်ခြေ (၁၆) ဆပိုများသည်။
- အိပ်ချ်အိုင်ဗွီလူနာများတွင် တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားပါက တိုက်ရိုက်ကြည့်ရှု အချိန်တိုနှင့်ကု (DOT) နည်းဖြင့် စနစ်တကျဆေးကုသမှုခံယူပါက တီဘီရောဂါပျောက်ကင်းနိုင်ပါသည်။
- စနစ်တကျ ဆေးကုသမှုမခံယူပါက ဆေးယဉ်ပါးတီဘီရောဂါ ဖြစ်လာနိုင်ပြီး အခြားသူများကို လည်း ကူးစက်စေပါသည်။
- အိပ်ချ်အိုင်ဗွီပိုးရှိသူများသည် တီဘီရောဂါကူးစက်ခံရခြင်းကြောင့် အေအိုင်ဒီအက်(စ်)ရောဂါ အဆင့်သို့ အရောက်မြန်နိုင်သည်။
- တီဘီလူနာအားလုံး အိပ်ချ်အိုင်ဗွီပိုးရှိမရှိ သွေးစစ်ဆေးခြင်းနှင့် လိုအပ်သော ကုသစောင့်ရှောက်မှု

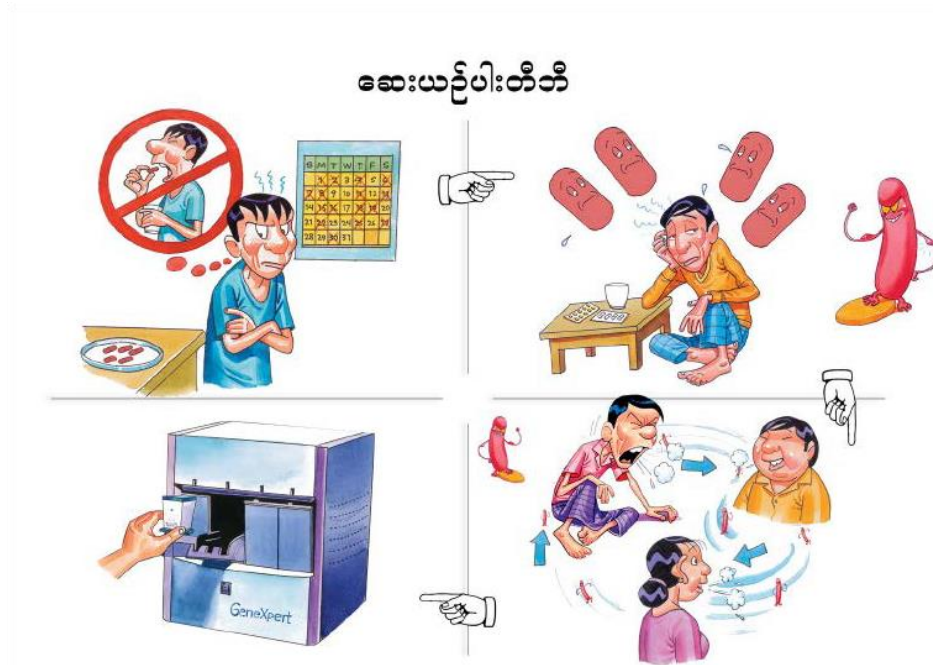
တီဘီနှင့်ဆက်စပ်ရောဂါများ ရှိ၊ မရှိ စစ်ဆေးခြင်း

များပေးခြင်းကို မြို့နယ်ကျန်းမာရေးဌာနများတွင် ပြုလုပ်ပေးနေပါသည်။

- တီဘီနှင့်အိပ်ချ်အိုင်ဗွီ ဒွန်တွဲလူနာများအား အေအာတီကုသမှုခံယူရန် အေအာတီဆေးကုသမှုဌာနများသို့ ညွှန်ပို့ပါ။ သေဆုံးနှုန်းကို လျှော့ချရန် တီဘီဆေးနှင့် အေအာတီ နှစ်မျိုးစလုံးဆောင်ရွက်စွာ ကုသမှုခံယူသင့်ပါသည်။

အခန်း (၆) ဆေးယဉ်ပါးတီဘီရောဂါ

၆.၁။ ဆေးယဉ်ပါးတီဘီရောဂါ ဆိုတာဘာလဲ

ဆေးယဉ်ပါးတီဘီ ဆိုသည်မှာ ပထမအဆင့်တီဘီဆေးများအနက် တစ်မျိုး သို့မဟုတ် တစ်မျိုးထက်ပို၍ ယဉ်ပါးသွား၍ ထိုဆေးများနှင့် ကုသခဲ့ပါက မပျောက်ကင်းနိုင်သည့် တီဘီရောဂါဖြစ်ပါသည်။

(အသေးစိတ်ကို ပြည်သူ့လူထုအခြေပြု ဆေးယဉ်ပါးတီဘီရောဂါ ပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်း လမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် ဖတ်ရှုပါ။)

၆.၁.၁။ ဆေးယဉ်ပါးတီဘီ အမျိုးအစားများ

စဉ်	ဆေးယဉ်ပါးတီဘီအမျိုးအစားများ	အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်
၁	Isoniazid-resistant (Hr-TB) / အိုင်စိုနိုင်ရဇစ် တီဘီဆေးယဉ်ပါးခြင်း	ပထမအဆင့်တီဘီဆေးများအနက်မှ အိုင်စိုနိုင်ရဇစ်ဆေးကို ယဉ်ပါးနေခြင်းဖြစ်သည်။ ရိုင်ဖမ်ပင်စင်ဆေးကို မယဉ်ပါးပါ။

၂	Multidrug-resistant TB (MDR-TB)	ပထမအဆင့်တီဘီဆေးများအနက်မှ ရိုင်ဖမ်ပင်စင် (R) နှင့် အိုင်စိုနိုင်ရဇစ် (H) ဆေးနှစ်မျိုးတို့ကိုယဉ်ပါးပါက Multidrug resistance TB (MDR-TB) ဟုခေါ်ပါသည်။
၃	ပြင်းထန်ဆေးယဉ်ပါးတီဘီ (Pre-XDR-TB, XDR-TB) - Pre-XDR-TB - XDR-TB	MDR-TB မှ ယဉ်ပါးသောဆေးများအပြင် ဒုတိယအဆင့်တီဘီဆေးများအနက်မှ ကွီနိုလုံးဆေးနှင့် ယဉ်ပါးခြင်း Pre-XDR-TB မှ ယဉ်ပါးသောဆေးများအပြင် ဘီဒါကွီလင်း (သို့မဟုတ်) လိုင်နီဇိုလစ် ပါထပ်၍ ယဉ်ပါးခြင်း (အိုင်စိုနိုင်ရဇစ် + ရိုင်ဖမ်ပင်စင် + ကွီနိုလုံး + ဘီဒါကွီလင်း (သို့) လိုင်နီဇိုလစ်)

၆.၂။ ဆေးယဉ်ပါးတီဘီ၏ လက္ခဏာများ

- ဆေးတိုး/ရိုးရိုးတီဘီရောဂါ လက္ခဏာများကဲ့သို့ပင် ဖြစ်ပါသည်။

၆.၃။ ကူးစက်နိုင်သည့် နည်းလမ်းများ

- ရိုးရိုးတီဘီဖြစ်စေ၊ ဆေးယဉ်ပါးတီဘီဖြစ်စေ လေထဲမှတစ်ဆင့် ကူးစက်နိုင်ပါသည်။

၆.၄။ ဆေးယဉ်ပါးတီဘီ ဘာကြောင့်ဖြစ်တာလဲ

- * တီဘီလူနာများအနေနှင့်
 - * ညွှန်ကြားထားသည့် ဆေးဝါးများကို (အချိန်မှန်၊ ဆေးညွှန်းနှင့် ပမာဏမှန်၊ ဆေးပတ်မှန်) နှင့် ဆေးကုသကာလ ပြီးဆုံးအောင် မသောက်ခြင်း၊
 - * ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသည့်သူများမှ စနစ်တကျညွှန်ကြားမှု အားနည်းခြင်း၊ ကြပ်မတ်ကုသပေးခဲ့မှု အားနည်းခြင်း၊
- * ဆေးယဉ်ပါးတီဘီရောဂါပိုးရှိသူထံမှ အတူနေထိုင်မှုနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်သို့ ဆေးယဉ်ပါးတီဘီ ပိုးများ တိုက်ရိုက်ကူးစက်နိုင်ခြင်း

၆.၅။ ဘယ်သူတွေ ဆေးယဉ်ပါးတီဘီရှိမရှိ စစ်ဖို့လိုသလဲ

တီဘီရောဂါရှိသည်ဟု သတ်မှတ်ပါက ဆေးယဉ်ပါးမှုရှိမရှိကို ဆက်လက်စစ်ဆေးရပါမည်။

၆.၆။ ဆေးယဉ်ပါးတီဘီဖြစ်လာလျှင် ဘယ်လိုကုရလဲ

ဒုတိယအဆင့် တီဘီဆေးများဖြင့် ကုသပါက ပျောက်ကင်းနိုင်ပါသည်။ သို့သော်

- * ဆေးကုသချိန် ပိုကြာနိုင်သည်၊
- * ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးလည်းများပြီး၊
- * ဆေးတန်ဖိုးများ အလွန်ကြီးသည်၊
- * ရောဂါပျောက်ကင်းနှုန်းမှာ ရိုးရိုးတီဘီထက်လျော့နည်းသည်။

၆.၆.၁။ ဆေးယဉ်ပါးတီဘီကုထုံးများ

မြန်မာနိုင်ငံ ဆေးယဉ်ပါးတီဘီ ကုသမှုလမ်းညွှန်အသစ်၏ ပြင်ဆင်ချက်တွင်ပါရှိသော ကုထုံးများအတိုင်း ဆေးယဉ်ပါးတီဘီကို ကုသမည်ဖြစ်ပါသည်။ ကုထုံးများရွေးချယ်ရာတွင် ယဉ်ပါးသည့် ဆေးများ၊ အခြား ရောဂါအခံရှိခြင်း၊ သွေးစစ်ချက်အဖြေ၊ တီဘီဆေးကုသသည့် ရာဇဝင်၊ ရောဂါ၏ပြင်းထန်မှု၊ ဖြစ်လာနိုင်သည့် ဘေးထွက်ခံစားချက် အစရှိသည်တို့ကို ဆန်းစစ်၍ တီဘီကျွမ်းကျင်ဆရာဝန်မှ ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။

MDR-TB ကုထုံးအမျိုးအစားများမှာ -

(က) BPaLM ဆေးယဉ်ပါးတီဘီ အချိန်တို (၆ လ) သောက်ဆေးကုထုံး

(ခ) ဆေးယဉ်ပါးတီဘီ အချိန်တို (၉ - ၁၂ လ) သောက်ဆေးကုထုံး

(ဂ) ဆေးယဉ်ပါးတီဘီ (၁၈) လ သောက်ဆေးကုထုံး (Longer Treatment Regimen (LTR)) တို့ ဖြစ်ပါသည်။

အခန်း (၇) ဆေးတိုက်ကျွေးသူများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

စေတနာ့ဝန်ထမ်းတီဘီဆေးတိုက်ကျွေးသူအနေဖြင့် လူနာဆေးကုသမှုကာလတစ်လျှောက်လုံး သတ်မှတ်ထားသည့်အတိုင်း တီဘီဆေးများ မှန်မှန်သောက်ရန် တာဝန်ယူရပါမည်။ လူနာသည် မိမိနှင့် ဆက်ဆံရေးအဆင်ပြေပြီး မေးမြန်းလိုသောမေးခွန်းများကို မေးနိုင်ရပါမည်။ (လူနာအနေဖြင့် ရောဂါခံစားနေရပြီး တီဘီရောဂါဖြစ်ခြင်းကို စိုးရိမ်ကြောင့်ကြ နေနိုင်ပါသည်။)

တီဘီဆေးတိုက်ကျွေးသူများ၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ လူနာများ တီဘီဆေးများကို သတ်မှတ်ထားသောကာလအပြည့်အဝ အချိန်မှန်မှန်၊ အတိုင်းအဆ မှန်မှန်သောက်ရန် တာဝန်ယူရပါမည်။ လူနာပြောသော စကားများကို စိတ်ပါဝင်စားစွာ နားထောင်ပေးခြင်းနှင့် လူနာအား အားပေးခြင်းတို့လည်း ပြုလုပ်ရပါမည်။

၇.၁။ တီဘီဆေးတိုက်ကျွေးသူ၏ လုပ်ငန်းများ

စေတနာ့ဝန်ထမ်းတီဘီဆေးတိုက်ကျွေးသူ၏ လုပ်ငန်းများမှာ အလွန်အရေးကြီးပါသည်။

(၁) တီဘီလူနာနှင့်တွေ့ဆုံရန် အချိန်နှင့်နေရာကို သဘောတူသတ်မှတ်ရပါမည်။ လူနာကို ကြာရှည်စွာ စောင့်ဆိုင်းစေခြင်း မပြုရပါ။ သတ်မှတ်ထားသော အချိန်အတိုင်း ချိန်းဆိုထားသောနေရာတွင် လူနာကို တီဘီဆေးများပေးရပါမည်။

(၂) လူနာဆေးသောက်ပြီးတိုင်း တီဘီဆေးကုသမှုမှတ်တမ်းကဒ်တွင် မှတ်တမ်းတင် ရေးမှတ်ရမည်။

(၃) တီဘီဆေးများ၏ **ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများ**ကိုသိရှိထားရမည်။ ပြင်းထန်သော ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများ ဖြစ်ပါက တီဘီဆေးများချက်ချင်းရပ်၍ လူနာအား ကျန်းမာရေးဌာနသို့ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း/အကြောင်း ကြားပေးခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်ရပါမည်။

(၄) လူနာအား စိတ်အားထက်သန်စွာ တီဘီဆေးဆက်လက်ကုသရန် **နှစ်သိမ့်အားပေးရမည်။** လူနာ၏ လိုအပ်ချက်ကို ဖော်ထုတ်၍ နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ပေးရမည်။ လူနာနှင့် အတူနေထိုင်သူများအား လည်း ကျန်းမာရေးပညာပေးခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်ရပါမည်။

(၅) လူနာသည် **ဆေးတစ်ကြိမ်မသောက်ဖြစ်ခဲ့လျှင်** (၂၄ နာရီကျော်လျှင်) လူနာအိမ်သို့ လိုက်ရပါမည်။ ဆေးသောက်ပျက်ကွက်ရသည့်အကြောင်းအရင်းအား သိရှိအောင်ပြုလုပ်ပြီးနောက် ဆေးကိုဆက်လက် သောက်ရန် နှစ်သိမ့်အားပေးရပါမည်။ လူနာအားရှာမတွေ့ခြင်း၊ လူနာအားဆေးဆက်သောက်ရန် နှစ်သိမ့် ဆွေးနွေးစည်းရုံးခြင်း မအောင်မြင်ပါက ကြီးကြပ်သူနှင့် သက်ဆိုင်ရာကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းသို့ တင်ပြရပါ မည်။

(၆) မိမိ (သို့) လူနာသည် ရက်အနည်းငယ် **ခရီးလွန်မည်ဆိုလျှင် ဆေးသောက်ပျက်ကွက်မှု မရှိစေရန်** အတွက် အစီအစဉ်ပြုလုပ်ရပါမည်။ လူနာအား အများဆုံး တစ်ပတ်စာဆေးပေးပြီး မည်သို့ဆောင်ရွက် ရမည်ကို ကျန်းမာရေးဌာနနှင့် ဆက်သွယ်အဆုံးအဖြတ် ခံယူရပါမည်။ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်စုံတစ်ဦးအား ထိုကာလ တွင် မိမိကိုယ်စားဆေးတိုက်ကျွေးရန် အကူအညီတောင်းရပါမည်။

(၇) နောက်တစ်လစာ **ဆေးထုတ်ရန်**အတွက် ကျန်းမာရေးဌာနသို့ သွားရမည်။ လူနာ၏ ဆေးကုသမှု မှတ် တမ်းကဒ်ပြားကိုပြရမည်။ လူနာအခြေအနေကို တင်ပြရမည်။ တစ်ပတ်စာအခက်အခဲရှိလျှင် ကျန်းမာရေး ဝန်ထမ်းအား ပြောပြရမည်။

(၈) လူနာအား ရက်ချိန်းပြန်ပြရန်နှင့် **သလိပ်ပြန်စစ်ရမည့် အချိန်တွင်လည်း ပျက်ကွက်မှုမရှိစေရန်** ကျန်းမာရေးဌာနသို့သွားရန် သေသေချာချာ တိုက်တွန်းရပါမည်။

(၉) တီဘီလူနာနှင့် **အတူနေသူများအား တီဘီရောဂါစစ်ဆေးရန်နှင့် လိုအပ်လျှင် တီဘီရောဂါကာကွယ် ဆေး (TPT) တိုက်ကျွေးရန်** ကျန်းမာရေးဌာနသို့ ညွှန်းပို့ပေးရပါမည်။

(၁၀) **တီဘီရောဂါပိုးကူးစက်မှုမှ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရန်**အတွက် လူနာနှင့် အတူနေထိုင်သူများအား ပညာ ပေးခြင်း၊ ကာကွယ်သည့် နည်းလမ်းများလိုက်နာစေခြင်းတို့ ပြုလုပ်ရပါမည်။

အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် တီဘီဆေးတိုက်ကျွေးသူအနေဖြင့် တီဘီလူနာများကို အောက်ပါအတိုင်း ကူညီရပါမည်။

- မှန်ကန်သော တီဘီဆေးတွဲများ သောက်ခြင်းကို စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရပါမည်။
- ဆေးသောက်ပြီးစီးပါက တီဘီဆေးကုသမှုမှတ်တမ်းကဒ်/ပစ်တိုင်းထောင် စာအုပ်တွင် အမှန်အမှတ်အသား (V) ရေးမှတ်ရပါမည်။
- တီဘီဆေးများ မှန်မှန်သောက်ရန် အားပေးရပါမည်။
- လူနာအတွက် တီဘီဆေးများပြတ်လပ်မှုမရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ရပါမည်။
- ပြဿနာတစ်စုံတစ်ရာပေါ်ပေါက်ပါက လူနာအားကျန်းမာရေးဌာနသို့ လွှဲပြောင်း ပေးရပါမည်။
- သလိပ်ပြန်စစ်ရန်နှင့် ရက်ချိန်းပြသရန် သတိပေးတိုက်တွန်းရပါမည်။

၇.၂။ တီဘီဆေးကုသမှု မှတ်တမ်းကဒ် အသုံးပြုနည်း

တီဘီဆေးကုသမှု မှတ်တမ်းကဒ်သည် လူနာဆေးမှန်မှန်သောက်ကြောင်းကို မှတ်တမ်းတင်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ လူနာ ဆေးမျိုးချပြီးသည်ကို စောင့်ကြည့်ပြီးသည်နှင့် ဆေးကုသမှုမှတ်တမ်း/ပစ်တိုင်းထောင်ပုံစာအုပ်တွင် အမှန် (V) ရေးခြစ်ရန် ဖြစ်ပါသည်။

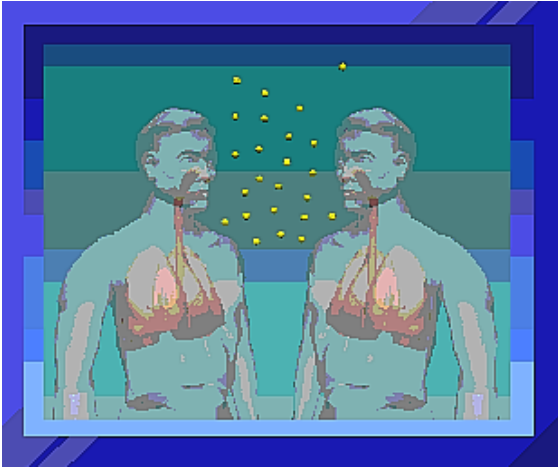
မိမိလက်ထဲတွင် တီဘီဆေးများမကုန်မီ တီဘီဆေးကုသမှုမှတ်တမ်းကဒ်ကို ကျန်းမာရေးဌာနသို့ ယူဆောင်ပြသ၍ တီဘီဆေးများကို နောက်တစ်လစာအတွက် (သို့) သတ်မှတ်ထားသော အချိန်ဇယားအတိုင်း ထုတ်ယူရပါမည်။

၇.၃။ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော တီဘီဆေးများ၏ ဘေးထွက်ခံစားချက်များ

တီဘီဆေးသောက်ခြင်းဖြင့် တစ်ခါတစ်ရံ ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများရနိုင်ကြောင်း လူနာကို ပြောပြထားရမည်။ ဆေး၏ဘေးထွက်ဆိုးကျိုး တစ်ခုခုခံစားရပါက လူနာအားပြန်ပြောရန် မှာကြားထားရမည်။ အချို့ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများမှာ အန္တရာယ်မရှိသဖြင့် လူနာအား နှစ်သိမ့်ပေးခြင်းဖြင့် လုံလောက်ပါသည်။ အချို့ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများမှာ ပြင်းထန်သဖြင့် တီဘီဆေးများ ချက်ခြင်းရပ်ပြီး ကျန်းမာရေးဌာနသို့ လူနာအား စေလွှတ်ရပါမည်။ (ရိုရိုးတီဘီဆေး၏ ဘေးထွက်ခံစားချက်များနှင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်း၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို အခန်း (၅) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။)

- ❖ အစာမစားမီ (၁)နာရီ သို့မဟုတ် အစာစားပြီး (၃)နာရီအကြာတွင် ဆေးများကို တစ်ကြိမ်တည်း တိုက်ရပါမည်။
- ❖ လူနာအားဆေးမှန်မှန်သောက်စေခြင်းဖြင့် လူနာရောဂါသက်သာလာစေရန်နှင့် လူနာမှ မိသားစုဝင်များသို့လည်းကောင်း၊ ပြည်သူလူထုအတွင်းသို့လည်းကောင်း ရောဂါပျံ့နှံ့သွားခြင်း မဖြစ်စေရန် ကာကွယ်ပေးနိုင်ပါသည်။

အခန်း (၈) တီဘီရောဂါ ကာကွယ်ခြင်းနှင့် ကူးစက်မှုမှ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ခြင်း (Infection Control)

အသက်ရှူလမ်းကြောင်းမှ ကူးစက်ပုံနှင့် ကာကွယ်ပုံ

တီဘီရောဂါသည် တီဘီရောဂါပိုးကြောင့်ဖြစ်ပြီး လူတစ်ဦးမှတစ်ဦးသို့ အသက်ရှူလမ်းကြောင်း မှတစ်ဆင့် ကူးစက်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ တီဘီရောဂါကူးစက်ခြင်းမှ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ခြင်းမှာ တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးတွင် အရေးကြီးသောလုပ်ငန်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုလုပ်ငန်းကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ပါက တီဘီရောဂါရှိသူထဲမှ ရောဂါမရှိသူများထံ တီဘီရောဂါကူးစက်ခြင်းကို ကာကွယ်နိုင်ပါမည်။

၈.၁။ ရောဂါကူးစက်မှုပျံ့ပွားမှုမှ ကာကွယ်ခြင်း (Infection Control)

၈.၁.၁။ စည်းကမ်းချမှတ်ခြင်းနှင့် ကျင့်ဝတ်များကိုလိုက်နာစေခြင်း

ရောဂါရှိသူများထံမှ အခြားသူများသို့ တီဘီပိုးကူးစက်မှုကို ကာကွယ်ရန်နှင့် ရောဂါရှိသူနှင့် ထိတွေ့မှု၊ ရောနှောမှုလျော့နည်းစေရန်ရည်ရွယ်ပါသည်။

မည်သည့်နေရာတွင်မဆို ချောင်းဆိုး၊ နှာချေတိုင်း လက်ကိုင်ပဝါ၊ နှာခေါင်းစည်း (Medical Mask) သို့မဟုတ် မိမိလက်မောင်းကိုကွေး၍ ချောင်းဆိုး၊နှာချေခြင်းပြုလုပ်ရန် လူတိုင်းလိုက်နာကြရပါမည်။

ဆေးရုံ၊ ဆေးခန်းသို့လာပြသည့်လူများအနက် ချောင်းဆိုးသူများကို ဖော်ထုတ်ရပါမည်။ ၎င်းတို့ကို အခြားသူများနှင့် ရောနှောမထားပဲ ခွဲခြားထားရပါမည်။ (စေတနာ့ဝန်ထမ်း ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ပေးသူများသာ)

တီဘီပိုးမကူးစက်စေရန် နည်းလမ်း(၃)ခုအနက် ဤနည်းလမ်းသည် အဓိကအကျဆုံးနည်းလမ်းဖြစ်၍ လူတိုင်းလိုက်နာကျင့်သုံးရပါမည်။

၈.၁.၂။ လေဝင်လေထွက်ကောင်းရန်၊ နေရောင်ခြည်လုံလောက်စွာရရန် စီမံဆောင်ရွက်ခြင်း

ရောဂါပိုးပါရှိသည့် အမှုန်အမွှား (droplet nuclei) များအရေအတွက်ကို လေထဲတွင် လျော့နည်းသွားစေရန်အတွက် ဆေးရုံ၊ ဆေးခန်းနှင့် လူနာနေအိမ်တို့တွင် လေဝင်လေထွက်ကောင်းရန် ပြတင်းပေါက်နှင့် တံခါးပေါက်များကို ဖွင့်ထားရပါမည်။

တီဘီလူနာနှင့် တွေ့ဆုံသည့်အခါတိုင်းတွင် ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းနှင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်းများသည် လေတင်အရပ်တွင်နေကြရန်နှင့် လူနာအား လေအောက်တွင်နေစေရန် ဂရုစိုက်ရပါမည်။

အခန်းအတွင်း လေဝင်လေထွက်ပိုမိုကောင်းမွန်စေရန် လေစုပ်ပန်ကာကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

နေရောင်ခြည်သည် ရောဂါပိုးများကို သေစေသည့်အတွက် အခန်းတိုင်း နေရောင်ခြည်ရရှိပါက အကောင်းဆုံး ဖြစ်ပါသည်။

၈.၁.၃။ မိမိကိုယ်ကို တီဘီပိုးဝင်ရောက်ခြင်းမှ ကာကွယ်ခြင်း

N95 Mask

Medical Mask

တီဘီပိုးပါရှိသည့် အမှုန်အမွှားပါသောလေကို ရှုရှိုက်မိခြင်းမှ ကာကွယ်ရန်အတွက် တီဘီလူနာများအား စောင့်ရှောက်ကုသမှုပေးနေသည့် ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများနှင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်းများအားလုံးသည် Respirator ဟုခေါ်သည့် N95 ကို လူနာနှင့် ဆက်ဆံတွေ့ဆုံတိုင်း တပ်ဆင်ရပါမည်။ N95 Respirator သည် ရောဂါပိုးကူးစက်မှု၏ ၉၅ ရာခိုင်နှုန်းကို ကာကွယ်နိုင်ပါသည်။ တီဘီလူနာသည် (Medical Mask) နှာခေါင်းစည်းကို တပ်ဆင်ရပါမည်။

၈.၂။ တီဘီရောဂါဆောလျင်စွာရှာဖွေခြင်းနှင့် ကုသမှုပေးခြင်း

- ကူးစက်မှုအများဆုံးပေးသော သလိပ်ပိုးတွေ့အဆုတ်တီဘီလူနာများကို ဆောလျင်စွာ ရှာဖွေဖော်ထုတ်ပြီး စနစ်တကျဆေးဝါးကုသမှုပေးခြင်းသည် လူတစ်ဦးမှတစ်ဦးသို့ ကူးစက်ခြင်းမှ ကာကွယ်ခြင်းဖြစ်၍ ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရပါမည်။

- တီဘီရောဂါဖြစ်နိုင်ချေရှိသူများအား ဆောလျင်စွာဖော်ထုတ်၍ နီးစပ်ရာကျန်းမာရေးဌာနသို့ ပြသရန် တိုက်တွန်းအားပေးခြင်းသည် အရေးကြီးဆုံးသော လုပ်ငန်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။
- တီဘီလူနာနှင့် အတူနေထိုင်သူများ တီဘီရောဂါဖြစ်နိုင်ချေရှိသောလက္ခဏာများရှိပါက တီဘီရောဂါရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန် တိုက်တွန်းအားပေးပါ။
- တီဘီလူနာနှင့် အတူနေထိုင်သူများမှ အသက်(၅)နှစ်အောက်ကလေးများအား တီဘီရောဂါရှိ/မရှိ စစ်ဆေးရန် တိုက်တွန်းအားပေးပါ။

၈.၃။ ကျန်းမာရေးနှင့် လျော်ညီစွာနေထိုင်ခြင်း

- အာဟာရပြည့်ဝသောအစားအစာများစားသုံးခြင်း၊
- ဆေးလိပ်နှင့် အရက်သောက်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊
- သင့်လျော်သော ကိုယ်လက်လှုပ်ရှားမှု ပုံမှန်ပြုလုပ်ခြင်းအားဖြင့် တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားမှုကို ကာကွယ်နိုင်ပါသည်။

၈.၄။ ကလေးငယ်များအတွက်ကာကွယ်ခြင်း

မွေးကင်းစကလေးသူငယ်များအား ဘီစီဂျီ (BCG) ကာကွယ်ဆေးထိုးခြင်းဖြင့် ကလေးများတွင် အသေအပျောက်များသော ဦးနှောက်အမြှေးရောင်တီဘီနှင့် လူးစေ့တီဘီ (Miliary TB) ဖြစ်ခြင်းမှ ကာကွယ်နိုင်ပါသည်။

၈.၅။ ပြည်သူလူထုအား တီဘီရောဂါအကြောင်း ပညာပေးခြင်း

ပြည်သူလူထုအတွင်း တီဘီရောဂါနှင့်ပတ်သက်၍ ပိုမိုသိရှိနားလည်လာပြီး တီဘီရောဂါလက္ခဏာခံစားနေရသူများသည် နီးစပ်ရာကျန်းမာရေးဌာနများသို့ ဆောလျင်စွာ လာရောက်ပြသရန် ကျန်းမာရေးပညာပေးခြင်းသည် အရေးကြီးသောကဏ္ဍတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။

- (၁) တီဘီရောဂါ ကူးစက်ပျံ့ပွားနည်းအကြောင်း၊
- (၂) တီဘီရောဂါလက္ခဏာများအကြောင်း၊
- (၃) ကာကွယ်ရေးနည်းလမ်းများ၊
- (၄) ခန္ဓာကိုယ်၏ ခုခံစွမ်းအားစနစ် ကောင်းမွန်ခြင်း၏ အရေးကြီးပုံ၊
- (၅) အချိန်မီကုသပါက ပျောက်ကင်းနိုင်ကြောင်း၊
- (၆) တီဘီရောဂါရှာဖွေခြင်းနှင့် ကုသခြင်းကို ကျန်းမာရေးဌာနများမှအခမဲ့ဆောင်ရွက်ပေးနေကြောင်း အသိပညာပေးပါ။

အခန်း (၉) ကျန်းမာရေးပညာပေးခြင်း

ကျန်းမာရေးပညာပေးခြင်းသည် စေတနာ့ဝန်ထမ်းများက တီဘီလူနာများဆောလျင်စွာရှာဖွေခြင်း၊ ဆေးကုသမှု အောင်မြင်စေခြင်း၊ ပြည်သူလူထုအတွင်း ရောဂါကူးစက်မှုလျော့နည်းအောင် ကာကွယ်ပေးခြင်းစသည်တို့အတွက် အလွန်အရေးကြီးသော ကဏ္ဍတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

၉.၁။ ပြည်သူလူထုအား ကျန်းမာရေးပညာပေးခြင်း

ပြည်သူလူထုအား တီဘီရောဂါနှင့်ပတ်သက်၍ ကျန်းမာရေးပညာပေးရာ၌ အောက်ဖော်ပြပါ အချက်အလက်များ ပါဝင်ရပါမည် -

- * တီဘီရောဂါဘာကြောင့်ဖြစ်ပွားသလဲ (တီဘီရောဂါသည် အသက်အန္တရာယ်ဖြစ်စေနိုင်သည့် ကူးစက်ရောဂါ တစ်မျိုးဖြစ်ကြောင်း၊ မျိုးရိုးလိုက်သော ရောဂါမဟုတ်ကြောင်း)
- * တီဘီရောဂါကူးစက်ပျံ့ပွားပုံအကြောင်း၊
- * တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားပုံအကြောင်း၊
- * တီဘီရောဂါပိုမိုဖြစ်ပွားနိုင်သည့် အခြေအနေများအကြောင်း၊
- * တီဘီရောဂါလက္ခဏာများအကြောင်း၊
- * တီဘီရောဂါဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည့်လူနာ တွေ့ရှိပါက ညွှန်းပို့ရန်နှင့် စောစီးစွာစစ်ဆေးရန် အရေးကြီးကြောင်း၊
- * တီဘီရောဂါသည် စနစ်တကျကုသမှုခံယူလျှင် ပျောက်ကင်းသောရောဂါဖြစ်ကြောင်း၊

- * တီဘီလူနာများအား အစွမ်းထက်သော တီဘီဆေးများဖြင့် မြို့နယ်တိုင်းတွင် အခမဲ့ကုသပေးနေကြောင်း၊
- * တီဘီလူနာများအား ဆေးမှန်မှန်သောက်ရန် ဝိုင်းဝန်းပံ့ပိုးကူညီရန် အရေးကြီးကြောင်း၊
- * တိုက်ရိုက်ကြည့်ရှု ဆေးတိုက်ကျွေးခြင်း၏ အရေးပါပုံအကြောင်း၊
- * ညွှန်ကြားထားသည့်အတိုင်း မသောက်ဘဲဆေးကိုချန်၍ သောက်လျှင်လည်းကောင်း၊ မကြာခဏ ဆေးသောက်ပျက်ကွက်နေလျှင်လည်းကောင်း ဆေးယဉ်ပါးတီဘီပြဿနာဖြင့် ရင်ဆိုင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်းတို့ကို ထည့်သွင်းပြောကြားရမည်။

၉.၁.၁။ ပြည်သူလူထုအား တီဘီရောဂါ ကာကွယ်ခြင်းအကြောင်း ပညာပေးခြင်း

ကာကွယ်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရန် လုပ်ငန်းများမှာ -

- * တီဘီရောဂါလက္ခဏာတစ်ခုခုဖြစ်လာပါက ကျန်းမာရေးဌာနသို့ သွားရောက်ကာ တီဘီရောဂါ ရှိ/မရှိ စစ်ဆေးပြီး စနစ်တကျ ကုသမှုခံယူရန်၊
- * ရောဂါရှိသူကို စောစောရှာ၊ မြန်မြန်ပျောက်အောင် ကုသခြင်းသည် အကောင်းဆုံးကာကွယ်ခြင်း ဖြစ်ကြောင်း၊
- * တီဘီလူနာအား ပျောက်ကင်းသည်အထိ ကုသမှုခံယူနိုင်ရန် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးရန် လိုအပ်သည့်အကြောင်း
- * မွေးကင်းစကလေးငယ်များအား ဘီစီဂျီ (BCG) တီဘီကာကွယ်ဆေး မပျက်မကွက်ထိုးရန်၊
- * နေအိမ်များတွင် လေဝင်လေထွက်နှင့် နေရောင်ခြည်ကောင်းစွာရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ရန်၊
- * အာဟာရပြည့်ဝစွာ စားသုံးရန်၊
- * ကျန်းမာရေးနှင့်မလျော်ညီသော အလေ့အထများဖြစ်သည့် ဆေးလိပ်နှင့် အရက်သောက်သုံးခြင်းကို ရှောင်ကြဉ်ရန်တို့ကို ရှင်းလင်းပြောကြားနိုင်ပါသည်။

၉.၂။ တီဘီလူနာအား ကျန်းမာရေးပညာပေးခြင်း

တီဘီလူနာအား ပညာပေးနှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးရာတွင် နှစ်ဦးနှစ်ဖက် အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်ခြင်း ဖြစ်သင့်ပါသည်။ ဦးစွာ မိမိကိုယ်မိမိ မိတ်ဆက်ရန်နှင့် လူနာနှင့် ယုံကြည်မှုရရှိရန် နွေးထွေးပြီး ပွင့်လင်းသည့် ဆက်ဆံရေး တည်ဆောက်သင့်ပါသည်။ လူနာ၏ လျှို့ဝှက်ချက်များကို ထိန်းသိမ်းထားရန်နှင့် ထိုအကြောင်းကိုလည်း လူနာကို အသိပေးထားပါ။ စိတ်ရှည်ရှည်ထား၍ လူနာပြောလိုသည်များကို နားထောင်ပါ။

၎င်းနောက်တီဘီလူနာအား တီဘီရောဂါအကြောင်းနှင့် ဆေးကုသစဉ် ဆေးကုသမှုမပျက်မကွက်ခံယူရန် အရေးကြီးပုံကိုပြောပါ။ စေတနာ့ဝန်ထမ်း ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူတစ်ဦးအနေဖြင့် တီဘီလူနာ နှင့် ကောင်းမွန်သော ဆက်ဆံရေးရှိလျှင်လည်းကောင်း၊ တီဘီလူနာက တီဘီရောဂါအကြောင်း နားလည် သဘောပေါက်လာလျှင်လည်းကောင်း တီဘီလူနာသည် တီဘီဆေးဝါးများကို ပျောက်ကင်းသည်အထိ စွဲမြဲစွာကုသမှု ခံယူလာမည်ဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍ တီဘီလူနာက ဆေးသောက်ရန်ငြင်းဆိုပါက တီဘီလူနာအား မည်သည့်အကူအညီများ လိုအပ်သည်ကိုမေးမြန်း၍ လိုအပ်သလို ကူညီပံ့ပိုးပေးရမည် ဖြစ်သည်။ တီဘီလူနာအား အောက်ပါအချက်များ ပြောကြားရမည် -

(က) တီဘီရောဂါ၊ တီဘီရောဂါပိုးကူးစက်ပုံနှင့် ကာကွယ်နည်းများအကြောင်း

- တီဘီရောဂါသည် ကူးစက်ရောဂါဖြစ်ပြီး၊ လေမှတစ်ဆင့် (ချောင်းဆိုးခြင်း၊ နှာချေခြင်းစသည်) ကူးစက်ကြောင်း
- အခြားသူများနှင့် အတူရှိလျှင် နှာခေါင်းစည်း (Medical Mask) တပ်ဆင်ရန်၊ နှာခေါင်းစည်းကို တစ်နေ့တစ်ကြိမ်နှင့် ရေစိုပျက်စီးခြင်းရှိပါက လဲလှယ်ရန်
- နှာချေလျှင်၊ ချောင်းဆိုးလျှင် အဝတ် (သို့) လက်ကိုင်ပုဝါဖြင့် ပါးစပ်နှင့် နှာခေါင်းကို လုံအောင်အုပ် ထားရန်
- သလိပ်နှင့် တံတွေးများကို ပိုးသတ်ဆေးပါသော အဖုံးပါသောခွက်အတွင်း စနစ်တကျ ထွေးရန်
- ပိုးသတ်ပြီးသည့် (သို့မဟုတ်) ရေနွေးပွက်ပွက်ဆူကို သလိပ်ခွက်တွင်းသို့ လောင်းထည့်ပြီး နာရီ ဝက်အကြာမှ စွန့်ပစ်ရန် (ဥပမာ-ရေအိမ်အတွင်း (သို့) မြေကြီးနက်နက်တူးပြီး စွန့်ပစ်ရန်)
- နေရောင်ခြည်နှင့် လေကောင်းလေသန့်ရရှိရန် တံခါးနှင့် ပြတင်းပေါက်များ ဖွင့်ထားရန်

(ခ) တီဘီဆေးသောက်မှန်ရေးအတွက် နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးပညာပေးခြင်း

- တီဘီဆေးအကြောင်းနှင့် ဆေးသောက်ရမည့် နည်းစနစ်
- သောက်ရမည့် ဆေးအမည်နှင့် ပမာဏ၊ ဥပမာ-နေ့စဉ်နံနက်စောစော အိပ်ယာထ အစာမစားမီ သတ်မှတ်ထားသော ဆေးအားလုံးကို မည်သည့်အစာနှင့်မျှမရောဘဲ ရေတစ်မျိုးတည်းဖြင့် တစ်နေ့တစ်ကြိမ်သောက်ရန် (အစာနှင့် သောက်ပါက ဆေးအာနိသင်လျော့နည်းသွားနိုင်ပါသည်)
- အရည်အသွေးပြည့်မီသည့်ဆေးများ၊ တိကျသောပမာဏ၊ မှန်ကန်သောအချိန်နှင့် သတ်မှတ်ထား သည့် အချိန်ကာလအထိ ဆရာဝန်ညွှန်ကြားထားသည့်အတိုင်း သောက်သုံးရန်
- ညွှန်ကြားထားသည့်အတိုင်း စနစ်တကျမှန်မှန်သောက်လျှင် ရရှိမည့် အကျိုးကျေးဇူးများ
 - o တီဘီရောဂါပိုးကူးစက်ပြန့်ပွားမှုကို ထိန်းချုပ်နိုင်သည်။

- တီဘီဆေးယဉ်ပါးမှုကို ကာကွယ်နိုင်သည်။ ထိန်းချုပ်နိုင်သည်။
- စနစ်တကျကုသခြင်းဖြင့် အမြစ်ပြတ်ပျောက်ကင်းနိုင်ပါသည်။
- တီဘီရောဂါကြောင့် သေဆုံးမှုကို ကာကွယ်နိုင်သည်။
- ဆေးသောက်ပျက်ကွက်ခြင်း ရှိ/မရှိမေးမြန်း၍ ပျက်ကွက်ပါက အကြောင်းရင်းကို မေးမြန်းရန်နှင့် ဖြေရှင်းနိုင်သော နည်းလမ်းများကို နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးရန်
 - ဆေးသောက်ပျက်ကွက်ခြင်း အကြောင်းရင်းများ
 - ✓ ရောဂါလက္ခဏာတွေ ပျောက်သွားလို့
 - ✓ ရောဂါလက္ခဏာတွေ မသက်သာလို့
 - ✓ ခံတွင်းတွေ ပျက်လာလို့
 - ✓ ဆီးတွေ နီလာလို့
 - ✓ ခရီးထွက်နေရလို့
 - ✓ ဆေးသောက်ရန် ငြီးငွေ့လာလို့
 - ✓ ဆေး၏ ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများကြောင့်/ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများဖြစ်လာမည်ကို စိုးရိမ်လို့
- ဆေးကုသမှုပြီးဆုံးသည်အထိ သတ်မှတ်ထားသည့်အတိုင်း မပျက်မကွက် သလိပ်စစ်ဆေးရန်နှင့် ဆရာဝန်နှင့် စစ်ဆေးမှုခံယူရန်

(ဂ) တီဘီဆေးတို့၏ ဘေးထွက်ခံစားချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးပညာပေးခြင်း

- ဆေး၏ဘေးထွက်ခံစားချက်များအကြောင်း
- ဆေးသောက်နေစဉ် ဘေးထွက်ခံစားချက်တစ်ခုခုရှိပါက အသိပေးရန်နှင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်း (DOT provider) နှင့်ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်း (DOT supervisor) တို့မှတစ်ဆင့် သက်ဆိုင်ရာဆရာဝန်နှင့် အမြန်ဆုံး ဆက်သွယ်ရန်

(ဃ) အခြားဒွန်တွဲရောဂါများရှိပါက ၎င်းတို့နှင့် ပတ်သက်၍ နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးပညာပေးခြင်း

- အိပ်ချ်အိုင်ဗွီနှင့် တီဘီရောဂါဒွန်တွဲနေပါက အိပ်ချ်အိုင်ဗွီအကြောင်း ပညာပေးရန် (အချက် ၃ အတိုင်း)

(င) အာဟာရဆိုင်ရာ အခြေခံကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အသိပညာပေးခြင်း

- အာဟာရပြည့်ဝစွာ စားသုံးခြင်းသည် ခန္ဓာကိုယ်၏ ခုံခံအားတက်လာပြီး တီဘီရောဂါမှ မြန်မြန် နုလံ့ထစေပြီး၊ သတ်မှတ်ထားသော ကိုယ်အလေးချိန်စံကိုက်အတိုင်း မှန်မှန်ထိန်းသွားနိုင်ပါက တီဘီဆေးကုသမှု ပိုမိုအောင်မြင်နိုင်ကြောင်း
- တီဘီနှင့် အခြားဒွန်တွဲရောဂါ (ဆီးချို၊ သွေးတိုး၊ အသည်း၊ ကျောက်ကပ် စသည့်ရောဂါ)များ မရှိပါက အစာမရှောင်ရန်
- အာဟာရမျှတစေရန် အဓိကအာဟာရအုပ်စုဖြစ်သော အင်အားဖြစ်စေသည့် ထမင်းနှင့် ဂျုံ၊ ခန္ဓာ ကိုယ် ကြီးထွားဖွံ့ဖြိုးစေသည့် အသားငါး၊ နို့၊ ပဲနှင့် ရောဂါကာကွယ်စေသည့် အသီးအရွက်၊ သစ် သီးတို့ကို သင့်တင့်မျှတစွာ စားသုံးရန်
- ဆီးချို/သွေးချိုနှင့် ယှဉ်တွဲနေပါက သကြားလျှော့စားရန်၊ အချိုရည်လုံးဝမသောက်ရန်၊ အသင့် လုပ်အစာများ ရှောင်ကြဉ်ရန်၊ အမျှင်ဓာတ်များစွာပါသော ဟင်းသီးဟင်းရွက်၊ မချိုသော သစ်သီး များ၊ အစေ့အစံနှင့် ပဲများများစားရန်
- ဆေးလိပ်၊ အရက်သောက်သုံးခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ရန်
- သင့်တင့်သော ကိုယ်လက်လှုပ်ရှားမှုပြုလုပ်ရန်

၉.၃။ တီဘီလူနာ၊ ၎င်း၏မိသားစုနှင့် အတူနေသူများအား အိပ်ချ်အိုင်ဗွီနှင့် တီဘီရောဂါဒွန်တွဲဖြစ်ပွားမှု အကြောင်း အသိပညာပေးခြင်း

တီဘီလူနာ၊ သူ၏မိသားစုနှင့် အတူနေသူများကို အိပ်ချ်အိုင်ဗွီကူးစက်မှုအန္တရာယ်၊ တီဘီရောဂါနှင့် အိပ်ချ်အိုင်ဗွီနွှယ်ဆက်စပ်မှု၊ အိပ်ချ်အိုင်ဗွီရောဂါပိုးကူးစက်မှုမှ ကာကွယ်နည်းများကို အသိပညာပေး ရမည်။

အိပ်ချ်အိုင်ဗွီအကြောင်း အသိပညာပေးခြင်း

- * အိပ်ချ်အိုင်ဗွီပိုးရှိနေသော လူနာတစ်ယောက်သည် တီဘီရောဂါဖြစ်ရန် အလားအလာပိုရှိသည်။
- * အိပ်ချ်အိုင်ဗွီပိုးရှိနေသောလူနာတွင် တီဘီရောဂါကို ပျောက်ကင်းအောင် ကုသနိုင်သည်။ သို့ရာ တွင် တီဘီရောဂါပြန်လည်ဖြစ်ပွားရန် အခွင့်အလမ်းပိုများသည်။
- * အိပ်ချ်အိုင်ဗွီပိုးကူးစက်နိုင်သော နည်းလမ်းများအကြောင်းရှင်းပြ၍ မိမိတွင်အန္တရာယ် ရှိသော အပြုအမူများရှိပါက ကူးစက်ခံရခြင်းမရှိရန် ကာကွယ်မှုများ (ကွန်ဒုံးအသုံးပြုခြင်း) ပြုလုပ်ရန်၊ အမူအကျင့်များပြောင်းလဲရန် လိုအပ်ပါသည်။

တီဘီရောဂါဖြစ်နေသူသည် အိပ်ချ်အိုင်ဗွီပိုး ရှိ/မရှိ အခြေအနေကိုသိခြင်းဖြင့်

- * မိမိ၏အိမ်ထောင်ဘက်သို့ ရောဂါကူးစက်ပျံ့ပွားမှုကို ကာကွယ်နိုင်သည်။ အခြားသော နောက်ဆက်တွဲရောဂါများကို ကာကွယ်ကုသမှု ရရှိနိုင်သည်။
- * မိမိ၏ မိသားစုနှင့် ကလေးများကို ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုအတွက် ကြိုတင်စီစဉ်နိုင်သည်။
- * အိပ်ချ်အိုင်ဗွီ/အေအိုင်ဒီအက်စ်ရောဂါအတွက်လည်း ဆေးကုသမှုခံယူနိုင်သည် စသည့် အကျိုးများကြောင့် အိပ်ချ်အိုင်ဗွီ/မရှိ သွေးစစ်ဆေးသင့်ပါသည်။

၉.၄။ တီဘီလူနာနှင့် အတူနေသူများကို ကျန်းမာရေးပညာပေးခြင်း

တီဘီလူနာနှင့် နီးနီးကပ်ကပ်အတူနေသူဆိုသည်မှာ တီဘီလူနာနှင့် တစ်မိုးတစ်အိမ်တည်းနေသည့် မိသားစုဝင်များ၊ လုပ်ငန်းခွင်တွင် အတူတကွလုပ်ကိုင်သူများကို ဆိုလိုပါသည်။ အဆိုပါ နီးနီးကပ်ကပ် အတူနေသူများတွင် တီဘီရောဂါကို အလွယ်တကူကူးစက်ခံရနိုင်သဖြင့် တီဘီရောဂါလက္ခဏာများ ခံစားလာရလျှင် တီဘီရောဂါရှိ/မရှိ စစ်ဆေးမှုခံယူရန် ကျန်းမာရေးဌာနသို့သွားရန် ပြောကြားရပါမည်။

လူနာအား ဆေးကုသမှုမှန်စေရန် အားပေးကူညီရပါမည်။

- * တီဘီရောဂါပိုးကူးစက်ပုံနှင့် ကာကွယ်နည်းများအကြောင်း
- * အဆုတ်တီဘီပိုးတွေ့လူနာနှင့် တစ်အိမ်တည်းအတူနေသူများအားလုံးသည် အခြားလူများနှင့် နှိုင်းစာလျှင် တီဘီပိုးကူးစက်ခံရနိုင်သည့် အလားအလာများကြောင်း (အထူးသဖြင့် အသက် ၅ နှစ်အောက်ကလေးများ)၊ သို့ဖြစ်၍ ဤအုပ်စုများအားလုံးသည် တီဘီရောဂါရှိ/မရှိ စစ်ဆေးသင့်ကြောင်း
- * တီဘီရောဂါပိုး ကူးစက်ခံရပြီး မည်သည့်လက္ခဏာမျှမရှိ နေကောင်းသော်လည်း ရောဂါမပြသေးသော/ငုပ်လျှိုးတီဘီ ဖြစ်နိုင်ကြောင်း၊ ထိုမှတဆင့် တီဘီရောဂါဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း
- * ထို့ကြောင့် တီဘီရောဂါမဖြစ်မီ ရောဂါပိုးကူးစက်ခံရသည့်အဆင့် (ရောဂါမပြသေးသော/ငုပ်လျှိုးတီဘီ)မှာပင် တီဘီရောဂါကာကွယ်ဆေး (TPT) ကို သောက်သုံးသင့်ကြောင်း
- * ကလေးများတွင် ဘီစီဂျီကာကွယ်ဆေးထိုးထားသော်လည်း ပြင်းထန်တီဘီအမျိုးအစားကိုသာ ကာကွယ်နိုင်သောကြောင့် အဆိုပါကလေးငယ်များအား ကြိုတင်တီဘီရောဂါကာကွယ်ကုသဆေး (TPT) ပေးနိုင်ကြောင်း

- * မြန်မာနိုင်ငံတွင် လက်ရှိအသုံးပြုနေသော TPT ကုထုံးများ
 - ဆေးတစ်မျိုးတည်း (အိုင်စိုနိုင်ရဇစ်) ကို နေ့စဉ် ၆ လ ကြာသောက်ရသောကုထုံးနှင့်
 - အချိန်တိုကုထုံးဖြစ်သည့် ဆေးနှစ်မျိုး (အိုင်စိုနိုင်ရဇစ်နှင့် ရိုင်ဖာပန်တင်း) ကို တစ်ပတ်လျှင် တစ်ကြိမ်နှင့် သုံးလကြာသောက်ရသောကုထုံး
- * TPT ဆေးသည် ခန္ဓာကိုယ်ထဲဝင်ရောက်နေသော တီဘီပိုးများကို ဆောလျင်စွာကုသနိုင်ခြင်းနှင့် တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားနိုင်ခြေကို ၆၀-၉၀ % အထိ လျှော့ချနိုင်ခြင်း

အခန်း (၁၀)

ပြည်သူလူထုအခြေပြုတီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးစီမံချက်တွင်အသုံးပြုမည့်ပုံစံများ

တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ရာတွင် မှတ်ပုံတင်စာအုပ်များ၊ မှတ်တမ်းများ၊ အစီရင်ခံစာများ၊ လူနာညွှန်းပို့လွှာများကို ရွေးချယ်သင်ကြားလေ့ကျင့်ပေးထားသော စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်သူများက အသုံးပြုရပါမည်။

ပုံစံ-၁။ မြို့နယ်အဆင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူများ မှတ်ပုံတင်ခြင်း

မြို့နယ် _____

မြို့နယ် တီဘီကြီးကြပ်သူ _____

ကျန်းမာရေး ဌာနခွဲ/ မိခင်နှင့် ကလေး/ တိုက်နယ် ဆေးရုံ/ ကျေးလက် ကျန်းမာရေး ဌာနအမည်	ကျေးရွာ အုပ်စု အမည်	ကျေးရွာ/ ရပ်ကွက် အမည်	လူဦးရေ	အခြေခံ ကျန်းမာရေး ဝန်ထမ်း အမည် (တာဝန်ခံ)	ကျေးရွာ စေတနာ့ ဝန်ထမ်း ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက် မှု ပေးသူ အမည်	အစိုးရ မဟုတ် သောအဖွဲ့ အစည်း (NGO)	လစဉ် လုပ်ငန်း များပေးပို့ ခြင်း ရှိ/မရှိ	မှတ်ချက်

မှတ်ချက် - မြို့နယ်ရှိ တီဘီဌာနနှင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်းကြီးကြပ်သူထံတွင် ထားရမည်။ နှစ်စဉ် ပြောင်းလဲမှုများကို သက်ဆိုင်ရာဌာနများသို့ ပြန်လည်ပေးပို့ရမည်။

၁၀.၁။ ပုံစံ-၁ မြို့နယ်ရှိ စေတနာ့ဝန်ထမ်းများ မှတ်ပုံတင်စာအုပ်

ပြည်သူ့လူထုအခြေပြု တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးစီမံချက် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မည့် မြို့နယ်များတွင် စေတနာ့ဝန်ထမ်းများကို သင်တန်းပေးပြီးနောက် မြို့နယ်/ခရိုင်ကျန်းမာရေးဦးစီးဌာနမှူး (သို့) ၎င်းမှ တာဝန်ပေးအပ်ထားသူမှ သက်ဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးဌာန (မြို့မ၊ တိုက်နယ်၊ ကျေးလက်ကျန်းမာရေးဌာန၊ ကျေးလက်ကျန်းမာရေးဌာနခွဲ) အလိုက် မွေးထုတ်လိုက်သော စေတနာ့ဝန်ထမ်း ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူများကို (ပုံစံ-၁) Township Community Volunteer Registry တွင် မှတ်ပုံတင်ထားရပါမည်။ ထို့နောက် လစဉ်အစီရင်ခံစာရရှိမှုကို မှတ်တမ်းပြုစုထားရပါမည်။ သို့မှသာ မှတ်ပုံတင်ထားသော စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူများ၏ ဆက်လက်လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု ရှိ/မရှိကို သိရှိနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်းများ/NGOများက ဆောင်ရွက်သော ပြည်သူ့လူထုအခြေပြုတီဘီရောဂါ တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းဖြစ်ပါက မြို့နယ်အဆင့်တွင် သတ်မှတ်တာဝန်ပေးထားသူ (စေတနာ့ဝန်ထမ်းကြီးကြပ်သူ) မှ (ပုံစံ-၁)ကို ပြုစု မှတ်တမ်းတင်ထားရမည်ဖြစ်ပြီး၊ လစဉ်အစီရင်ခံစာ ရရှိမှုကိုလည်း ပုံမှန်မှတ်တမ်းတင်ရပါမည်။ ဤပုံစံ-၁ ကို မြို့နယ်ကျန်းမာရေးဦးစီးဌာနမှူးနှင့် တီဘီတာဝန်ခံသို့ လစဉ်/၃ လပတ်အစီရင်ခံစာ ပေးပို့ရပါမည်။

၁၀.၂။ စေတနာ့ဝန်ထမ်းများမှ မြို့နယ်ကျန်းမာရေးဌာနသို့ လူနာညွှန်းပို့လွှာနှင့် ကျန်းမာရေးဌာနမှ ညွှန်းပို့လူနာ စစ်ဆေးချက်အဖြေနှင့် ကုသမှုရလဒ်လက်ခံပုံစံ

သင်တန်းပေးထားသော စေတနာ့ဝန်ထမ်းများသည် မိမိတို့ တာဝန်ကျရာအရပ်ဒေသအတွင်းရှိ တီဘီ ဖြစ်နိုင်ခြေလူနာများကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်၍ တီဘီစစ်ဆေးရန် မြို့နယ်ကျန်းမာရေးဌာန (သို့) မိတ်ဖက် အဖွဲ့များ၏ဆေးခန်းသို့ ညွှန်းပို့ရာတွင် (ပုံစံ-၂)ကို အသုံးပြုရပါမည်။ ညွှန်းပို့လူနာ၏ တီဘီစစ်ဆေးမှု ရလဒ်အဖြေနှင့် ကုသမှုအချက်အလက် အစရှိသည်တို့ကို ပုံစံ-၂ တွင်ပါသော ပူးတွဲပါပုံစံဖြင့် ညွှန်းပို့ခဲ့သော ကျန်းမာရေးဌာနမှ လက်ခံကောက်ယူရပါမည်။

လူနာနှင့်အတူနေထိုင်သူများအား တီဘီစစ်ဆေးရန် ညွှန်းပို့ရာတွင် တီဘီလူနာနှင့် အတူနေသူများ အား ကျန်းမာရေးစစ်ဆေးခြင်း “စံ” လုပ်ငန်းလမ်းညွှန် (SOP for TB contact investigation) ပါ အတူ နေသူများအတွက် ညွှန်းပို့လွှာပုံစံ အသုံးပြုရပါမည်။

၁၀.၃။ စေတနာ့ဝန်ထမ်းများ၏ မှတ်တမ်းစာအုပ်

စေတနာ့ဝန်ထမ်းများသည် မိမိညွှန်းပို့သော တီဘီဖြစ်နိုင်ခြေရှိသောလူနာများ၊ မိမိတိုက်ရိုက်ဆေးတိုက် ကျွေးသူများအကြောင်းနှင့် ကျန်းမာရေးပညာပေးခြင်းတို့ကို ပုံစံ-၃ တွင် မှတ်တမ်းပြုစုထားရပါမည်။ လူနာနှင့်အတူနေ မိသားစုဝင်များအား ကျန်းမာရေးစစ်ဆေးပေးခြင်းများကိုမူ တီဘီလူနာနှင့် အတူနေ သူများအား ကျန်းမာရေးစစ်ဆေးခြင်း “စံ” လုပ်ငန်းလမ်းညွှန်ပါ မှတ်ပုံတင်စာအုပ် (Contact Investigation Register-DSTB) တွင် စာရင်း ရေးသွင်းရပါမည်။

၁၀.၄။ အစီရင်ခံခြင်း

ပြည်သူလူထုအခြေပြု တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးစီမံချက်အတွက် ပုံမှန်အစီရင်ခံခြင်းစနစ်သည် လစဉ်/ ၃လပတ် အစီရင်ခံသည့် စနစ်ဖြစ်ပါသည်။ မြို့နယ်အဆင့်မှ စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု ပေးသူများက ၎င်းတို့၏ မြို့နယ်အဆင့် ကြီးကြပ်သူများထံသို့ (ပုံစံ-၄)ဖြင့် လစဉ်/၃လပတ် အစီရင်ခံရန် ဖြစ်ပြီး၊ ၎င်းတို့ကိုစုစည်း၍ ကြီးကြပ်သူမှ (ပုံစံ-၅) လစဉ်/၃လပတ်အစီရင်ခံစာကို မြို့နယ်ကျန်းမာရေး ဦးစီးဌာနမှူးထံသို့လိပ်မူ၍ မိတ္တူကို သက်ဆိုင်ရာတိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်တီဘီဆရာဝန်ကြီးများနှင့် အမျိုးသားတီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးစီမံကိန်း(ဗဟို)ရုံးသို့ ပေးပို့ရန်ဖြစ်ပါသည်။

၁၀.၅။ ကြီးကြပ်သူမှ မှတ်တမ်းပြုစုခြင်း

မြို့နယ်အဆင့်ကြီးကြပ်သူသည် မိမိကြီးကြပ်ရသော စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု ပေးသူများအား ပုံမှန်ကွင်းဆင်းကြီးကြပ်ရပါမည်။ စေတနာ့ဝန်ထမ်းများ ဆောင်ရွက်သည့် လုပ်ငန်း၊ ဆောင်ရွက်မှု အခြေအနေများကို လစဉ်/၃လပတ် အစီရင်ခံစာအရ သော်လည်းကောင်း၊ မိမိကွင်းဆင်း ကြီးကြပ်တွေ့ရှိမှုအရ လည်းကောင်း (ပုံစံ-၆) ဖြင့် လစဉ်/၃လပတ် မှတ်တမ်းပြုစုထားရပါမည်။ ဖြစ်နိုင် ပါက တစ်ဦးချင်းစီ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုအခြေအနေကို မှတ်တမ်းတင်ထားပါက လွယ်လင့်တကူလို အပ်သည့်အစီရင်ခံစာများ အချိန်မရွေးပြုစုနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

၁၀.၆။ တိုက်ရိုက်ကြည့်ရှုဆေးတိုက်ကျွေးရာတွင် အသုံးပြုရမည့် ဆေးကုသမှုမှတ်တမ်းကဒ်/ ပစ်တိုင်းထောင် လူနာမှတ်တမ်း

စေတနာ့ဝန်ထမ်းက ဆေးတိုက်ကျွေးပြီးတိုင်း DOT မှတ်တမ်းကဒ် (သို့) ပစ်တိုင်းထောင်စာအုပ်တွင် မှတ် သားရပါမည်။ ကြီးကြပ်သူအနေဖြင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်းမှ မှန်ကန်စွာဖြည့်သွင်းမှု ရှိမရှိ စိစစ်ရပါမည်။ နောက်ဆက်တွဲ (က) တွင် ကိုးကားပါ။

အခန်း (၁၁) စေတနာ့ဝန်ထမ်းရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်ဝတ္တရားများ

၁၁.၁။ စေတနာ့ဝန်ထမ်းရွေးချယ်ရေးအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခြင်း

ရွေးချယ်ရေးကော်မတီအဖွဲ့တွင်

- (၁) မြို့နယ်ကျန်းမာရေးဦးစီးဌာနမှူး
- (၂) မြို့နယ်တီဘီတာဝန်ခံ
- (၃) အခြေခံကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများ
- (၄) အုပ်ချုပ်ရေးမှူး/ရပ်မိရပ်ဖများ
- (၅) မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းမှ တာဝန်ခံ

၁၁.၂။ စေတနာ့ဝန်ထမ်းရွေးချယ်ခန့်အပ်ရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့်အချက်များ

စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေးလုပ်သားများရွေးချယ်ရာတွင် မြို့နယ်ကျန်းမာရေးဦးစီးဌာနမှူး၊ တီဘီတာဝန်ခံ၊ အခြေခံကျန်းမာရေးဝန်ထမ်း၊ ရပ်မိရပ်ဖများနှင့် မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ပူးပေါင်းရွေးချယ်ရပါမည်။ ရွေးချယ်ရာတွင် အောက်ပါအချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရပါမည်။

- (၁) တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်လိုစိတ်ရှိခြင်း
- (၂) အသက် (၁၈) နှစ်နှင့်အထက် မည်သူမဆိုပါဝင်နိုင်ခြင်း
- (၃) တာဝန်ထမ်းဆောင်သည့် နေရာတွင် နေထိုင်သည့်သူဖြစ်ခြင်း
- (၄) မြန်မာစာ ရေးတတ်၊ ဖတ်တတ်ခြင်း
- (၅) စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းအဖြစ် ပြည်သူလူထုက လက်ခံခြင်း
- (၆) လက်ရှိတာဝန်ထမ်းဆောင်နေသည့် ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်း မဖြစ်ရပါ။
- (၇) ပြည်သူလူထုအခြေပြုလုပ်ငန်းများတွင် အနည်းဆုံး တစ်နှစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်နိုင်ခြင်း။

၁၁.၃။ စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်ပေးသူများ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်ဝတ္တရားများ

- (၁) တီဘီရောဂါနှင့် ပတ်သက်သည့် သင်တန်း၊ မွမ်းမံသင်တန်းနှင့် အစည်းအဝေးများတွင် ပါဝင်တက်ရောက်ခြင်း၊
- (၂) တီဘီလူနာနှင့် အတူနေသူများအား ပညာပေးခြင်းကို အိမ်တိုင်ရာရောက်သွား၍ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ပြည်သူလူထုအား ကျန်းမာရေးပညာပေးခြင်းကို ကွင်းဆင်း၍လည်းကောင်း၊ လူစုလူဝေးနေရာများတွင် လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်ခြင်း၊
- (၃) တီဘီဖြစ်နိုင်ခြေရှိသူများကို ကျန်းမာရေးဌာနသို့ ညွှန်းပို့ခြင်း၊
- (၄) လူနာမှ ကျန်းမာရေးဌာနသို့ ကိုယ်တိုင်မသွားနိုင်ပါက သလိပ်နမူနာသယ်ပို့ပေးခြင်း၊
- (၅) ညွှန်းပို့ထားသော လူနာ၏အဖြေများ၊ တီဘီရောဂါရှိပါက ကုသမှုစသည့်အချက်အလက်များကို ကျန်းမာရေးဌာန (သို့) ကြီးကြပ်သူထံမှ လက်ခံကောက်ယူခြင်း၊
- (၆) တီဘီလူနာအား ကျန်းမာရေးဌာနသို့ ရက်ချိန်းပြန်လည်ပြရမည့် အချိန်နှင့် သလိပ်ပြန်လည်စစ်ဆေးရမည့် အချိန်တို့ကို သတိပေးညွှန်းပို့ခြင်း၊
- (၇) တီဘီလူနာ၏ အတူနေမိသားစုများကို တီဘီလက္ခဏာရှိ/မရှိ စစ်ဆေးမေးမြန်းခြင်းနှင့် လိုအပ်ပါက ညွှန်းပို့ခြင်း၊
- (၈) ဆေးသောက်ပျက်ကွက်သည့်လူနာများအား ဆေးပြန်လည်သောက်ရန် စည်းရုံးပြောကြားခြင်း၊
- (၉) တီဘီလူနာများကို တိုက်ရိုက်ကြည့်ရှုဆေးတိုက်ကျွေးခြင်း (DOT)၊
- (၁၀) ပုံမှန်စာရင်းပြုစုခြင်းနှင့် စာရင်းပေးပို့ခြင်း။

၁၁.၄။ စေတနာ့ဝန်ထမ်းကြီးကြပ်သူများ (မြို့နယ်အဆင့်) ၏ လုပ်ငန်းတာဝန် ဝတ္တရားများ

စေတနာ့ဝန်ထမ်းများအား ကြီးကြပ်သူသည် အခြေခံကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများနှင့်လက်တွဲ၍ တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်နေသူများ ဖြစ်ပါသည်။

- (၁) တီဘီရောဂါနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်သူလူထုအတွင်း ပျံ့နှံ့သိရှိနားလည်စေရန် စေတနာ့ဝန်ထမ်းများနှင့် ပူးပေါင်းကြီးကြပ်၍ ကျန်းမာရေးအသိပညာပေး ဆောင်ရွက်ခြင်း၊

- (၂) စေတနာ့ဝန်ထမ်းများညွှန်းပို့ထားသော တီဘီဖြစ်နိုင်ခြေရှိသူများ၏အဖြေများ၊ တီဘီရောဂါရှိပါက ကုသမှုစသည့်အချက်အလက်များကို ကျန်းမာရေးဌာနမှ လက်ခံကောက်ယူခြင်းနှင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်းများဆီသို့ ထိုအချက်အလက်များ ဖြန့်ဝေပေးခြင်း၊
- (၃) စေတနာ့ဝန်ထမ်းများ၏ တီဘီဆေးတိုက်ကျွေးခြင်းကို ကြီးကြပ်ပေးခြင်း၊
- (၄) ကွင်းဆင်းကြီးကြပ်ရာ၌ လက်ကျန်ဆေးများကို စစ်ဆေးခြင်း၊
- (၅) ဆေးသောက်ပျက်ကွက်သောလူနာအား စေတနာ့ဝန်ထမ်းမှ ချက်ချင်းဆက်သွယ်ခေါ်ယူ၍ ဆေးပြန်သောက်ရန် စည်းရုံးရာတွင် အခက်အခဲရှိပါက၊ ကြီးကြပ်သူမှ စေတနာ့ဝန်ထမ်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အကယ်၍ ပြန်လည်ခေါ်ယူစည်းရုံး၍ မရပါက သက်ဆိုင်ရာမြို့နယ် ကျန်းမာရေးဌာနသို့ အကြောင်းကြားခြင်း၊
- (၆) ကြီးကြပ်သူများသည် စေတနာ့ဝန်ထမ်းများကို တစ်လလျှင် တစ်ကြိမ် ကွင်းဆင်း ကြီးကြပ်ခြင်း၊
- (၇) ကြီးကြပ်သူများသည် မိမိလက်အောက်ရှိ စေတနာ့ဝန်ထမ်းများ၏ လစဉ်/၃လပတ် ဆောင်ရွက်ပြီးစီးမှု အစီရင်ခံစာများကို စုစည်းစိစစ်၍ သက်ဆိုင်ရာ မြို့နယ်ကျန်းမာရေးဦးစီးဌာနနှင့် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးဌာနသို့ အဆင့်ဆင့် ပေးပို့ရပါမည်။
- (၈) ကွင်းဆင်းကြီးကြပ်ရာတွင် အောက်ပါအချက်အလက်များကို ကိုးကား၍ စစ်ဆေးကြီးကြပ်ပေးရပါမည်။

၁၁.၅။ ကြီးကြပ်သူမှ စေတနာ့ဝန်ထမ်းများအား ကွင်းဆင်းရာတွင် ကြီးကြပ်စစ်ဆေးရမည့် အချက်အလက်များ

- (၁) တီဘီရောဂါဖြစ်နိုင်ခြေရှိသူအားလွှဲပြောင်းခြင်း
 - စေတနာ့ဝန်ထမ်းတစ်ဦးစီမှ တီဘီဖြစ်နိုင်ခြေရှိသူ မည်မျှလွှဲပို့ပေးနေပါသလဲ၊
- (၂) တီဘီဆေးကုသရာတွင် ကြီးကြပ်ပေးခြင်း
 - စေတနာ့ဝန်ထမ်းမှ တီဘီလူနာမည်မျှအား တိုက်ရိုက်ကြည့်ရှုဆေးတိုက်ကျွေးခြင်းကို လုပ်ဆောင်နေပါသလဲ၊
 - တိုက်ရိုက်ကြည့်ရှုဆေးတိုက်ကျွေးခြင်းကို လူနာမှတ်တမ်းစာအုပ်တွင် နေ့စဉ်မှတ်သားပါသလား၊

- တီဘီလူနာသည် တီဘီဆေးကို ပုံမှန်သောက်ပါသလား၊
- တီဘီလူနာကို သလိပ်နမူနာပြန်လည်စစ်ဆေးရန် ညွှန်းပို့ပေးပါသလား၊

(၃) ဆေးသောက်ပျက်ကွက်သောလူနာများအား ဆေးပြန်သောက်ရန် စည်းရုံးပညာပေးခြင်း

- ဆေးသောက်ပျက်ကွက်မှုများ ရှိပါသလား (လူနာဆေးကုမှတ်တမ်းနှင့် ဆေးလက်ကျန်များကို တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း)
- အကယ်၍ ဆေးသောက်ပျက်ကွက်မှုများရှိပါက မည်သို့ပြုလုပ်ထားပါသလဲ၊
- တီဘီလူနာနှင့် အတူနေသူများနှင့် မိသားစုဝင်များကို တီဘီရောဂါလက္ခဏာများ စစ်ဆေးမေးမြန်းခြင်းများ ပြုလုပ်ထားပါသလား၊
- ဆေးသောက်ပျက်ကွက်သော လူနာများရှိပါသလား၊ ရှိပါက မည်သို့ပြုလုပ်ထားပါသလဲ၊

(၄) ပြည်သူလူထုအား ကျန်းမာရေးပညာပေးခြင်း

- ပြည်သူလူထု၊ တီဘီလူနာနှင့် မိသားစုအား ကျန်းမာရေးပညာပေးခြင်းကို လုပ်ဆောင်ပါသလား၊
- တီဘီရောဂါနှင့်ပတ်သက်သော ရောဂါဖြစ်ပွားပုံ၊ လက္ခဏာများ၊ စစ်ဆေးခြင်း၊ ကုသပုံနှင့် ကာကွယ်ခြင်းအစရှိသော ဗဟုသုတကို လူနာနှင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်း တို့အား ဆန်းစစ်မေးမြန်းခြင်း၊

(၅) ဆေးကုသနေစဉ် ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများကို ဆန်းစစ်မေးမြန်းခြင်း

- ဆေးကုသနေစဉ် ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးခံစားရသော လူနာများရှိပါသလား၊
- ထိုသို့ဖြစ်ခဲ့ပါက မည်သို့လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသနည်း၊

(၆) စာရင်းပြုစုခြင်းတွင် အောက်ပါတို့ကို စစ်ဆေးပါ။

- လစဉ်၊ နှစ်စဉ် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များနှင့် စံနှုန်းများ
- တီဘီဖြစ်နိုင်ခြေရှိသူများ ညွှန်းပို့သည့်မှတ်တမ်း
- စေတနာ့ဝန်ထမ်းရှိ တီဘီလူနာစာရင်းမှတ်တမ်း (သလိပ်ပြန်လည် စစ်ဆေးရမည့် အချိန်ဇယားမှတ်တမ်း)
- စေတနာ့ဝန်ထမ်း၏လစဉ်ပို့စာရင်း
- လမ်းခရီးစရိတ်များ၊ အာဟာရ နှင့် လူနာထောက်ပံ့ပစ္စည်းများပေးခြင်း
- IEC များဖြန့်ဖြူးခြင်း

၁၁.၆။ စေတနာ့ဝန်ထမ်းများအား ကြီးကြပ်သူများ(ဗဟို/တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်)၏ လုပ်ငန်းတာဝန် ဝတ္တရားများ

စေတနာ့ဝန်ထမ်းများအား ကြီးကြပ်သူ (ဗဟို/ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့်)၏ လုပ်ငန်းတာဝန် ဝတ္တရားများမှာ

(၁) အမျိုးသားတီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးစီမံကိန်းနှင့် လက်တွဲ၍ (၃) လတစ်ကြိမ် လုပ်ငန်းစီမံချက် ရေးဆွဲခြင်း၊

(၂) အမျိုးသားတီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးစီမံကိန်း၏ နည်းပညာအကူအညီရယူ၍ မြို့နယ်အဆင့် ကြီးကြပ်သူများနှင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်းစောင့်ရှောက်သူများအား သင်တန်းပေးခြင်းနှင့် လိုအပ်ပါက မွမ်းမံ သင်တန်းများပေးခြင်း၊

(၃) ဗဟိုအဆင့်မှ ကြီးကြပ်သူနှင့် အမျိုးသားတီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးစီမံကိန်းမှ တာဝန်ပေးအပ် ထားသူနှင့် ပူးတွဲ၍ လုပ်ငန်းစီမံချက်ရှိသော တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များသို့ တစ်နှစ်လျှင် နှစ်ကြိမ် ကွင်း ဆင်းကြီးကြပ် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊

(၄) တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့်ကြီးကြပ်သူနှင့် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ် တီဘီရောဂါတိုက် ဖျက်ရေးဌာနများမှ တာဝန်ပေးအပ်ထားသူနှင့်ပူးတွဲ၍ လုပ်ငန်းစီမံချက်ရှိသော မြို့နယ်များသို့ တစ်နှစ် လျှင် နှစ်ကြိမ် ကွင်းဆင်းကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

နောက်ဆက်တွဲ (က) စေတနာ့ဝန်ထမ်းအသုံးပြုရမည့် ပုံစံများ

ပုံစံ (၂)

စေတနာ့ဝန်ထမ်း ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူများမှ မြို့နယ်ကျန်းမာရေးဌာန/မိတ်ဖက်ပြင်ပဆေးခန်း (သို့) NGO ဆေးခန်း/ ရွှေ့လျားတီဘီရှာဖွေရေးဆေးခန်းများသို့ လူနာညွှန်းပို့လွှာ	
ရက်စွဲ _____	
ညွှန်းပို့သည့်လူနာအမည် _____	အသက် _____ ကျား ☐ မ ☐
လူနာ၏နေရပ်လိပ်စာ _____	
ညွှန်းပို့သည့် ကျန်းမာရေးဌာန - တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးဌာန ☐ မိတ်ဖက်ပြင်ပ/NGO ဆေးခန်း ☐	
ရွှေ့လျားတီဘီရှာဖွေရေးဆေးခန်း ☐	
ညွှန်းပို့ခြင်းပုံစံ -	လူနာကိုယ်တိုင် ☐ သလိပ်နမူနာပို့ခြင်း ☐
ညွှန်းပို့သူ၏လက်မှတ် _____	
အမည် _____	
နေရပ်လိပ်စာ _____	
လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်းအမည် _____	
(မှတ်ချက် - ဤညွှန်းပို့လွှာကို စေတနာ့ဝန်ထမ်းထံတွင် ထားပါ။)	
စေတနာ့ဝန်ထမ်း ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူများမှ မြို့နယ်ကျန်းမာရေးဌာန/မိတ်ဖက်ပြင်ပဆေးခန်း (သို့) NGO ဆေးခန်း/ ရွှေ့လျားတီဘီရှာဖွေရေးဆေးခန်းများသို့ လူနာညွှန်းပို့လွှာ	
ရက်စွဲ _____	
ညွှန်းပို့သည့်လူနာအမည် _____	အသက် _____ ကျား ☐ မ ☐
လူနာ၏နေရပ်လိပ်စာ _____	
ညွှန်းပို့သည့် ကျန်းမာရေးဌာန - တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးဌာန ☐ မိတ်ဖက်ပြင်ပ/NGO ဆေးခန်း ☐	
ရွှေ့လျားတီဘီရှာဖွေရေးဆေးခန်း ☐	
ညွှန်းပို့ခြင်းပုံစံ -	လူနာကိုယ်တိုင် ☐ သလိပ်နမူနာပို့ခြင်း ☐
ညွှန်းပို့သူ၏လက်မှတ် _____	
အမည် _____	
နေရပ်လိပ်စာ _____	
လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်းအမည် _____	
(မှတ်ချက် - ဤညွှန်းပို့လွှာကို ညွှန်းပို့သည့်ဌာနသို့ ပေးရန်)	

**မြို့နယ်ကျန်းမာရေးဌာန/မိတ်ဖက်ပြင်ပဆေးခန်း (သို့) NGO ဆေးခန်း/
ရွှေ့လျားတီဘီရှာဖွေရေးဆေးခန်းများမှ စေတနာ့ဝန်ထမ်း (သို့) ကြီးကြပ်သူသို့
ညွှန်းပို့လူနာအကြောင်းပြန်သည့် ပုံစံ**

ရက်စွဲ _____

လူနာ၏အမည် _____ အသက် _____ ကျား ☐ မ ☐

လူနာ၏နေရပ်လိပ်စာ _____

သလိပ်စစ်ဆေးခြင်းရလဒ် _____ တီဘီရောဂါရှိ/မရှိ _____

တီဘီရောဂါကုသမှု၊ ကုထုံးအမျိုးအစား - ရိုးရိုးတီဘီကုထုံး ☐ ဆေးယဉ်ပါးတီဘီကုထုံး ☐

ဆေးစတင်ကုသသည့်နေ့စွဲ _____

ကုသမှုပေးသူ/ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်း၏လက်မှတ် _____

ကုသမှုပေးသူ/ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်း၏အမည် _____

ကုသမှုပေးသည့်ဌာန _____

(မှတ်ချက် - ဤအကြောင်းပြန်သည့်ပုံစံကို စစ်ဆေးကုသမှုပေးသည့်ဌာနမှ စေတနာ့ဝန်ထမ်း/ကြီးကြပ်သူသို့ ပေးရန်)

ပုံစံ-၃ စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူများသုံးစွဲရန် မှတ်တမ်းစာအုပ်

စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူအမည် _____ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအမည် _____၊ မြို့နယ် _____

တိဘီအကြောင်း ကျန်းမာရေး ပညာပေးခြင်း			ပြည်သူလူထုအတွင်း တိဘီဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည့် လူနာ (သို့) တိဘီလူနာနှင့်အတူနေသူများအား ညွှန်းပို့ခြင်း							စေတနာ့ဝန်ထမ်းမှ တိဘီဆေး တိုက်ရိုက်ကြည့်ရှုတိုက်ကျွေးခြင်း (DOT)						
ရက်စွဲ	အကြိမ် ရေ	ဦး ရေ	စဉ်	ညွှန်းပို့သည့် လူနာ အမျိုးအစား (၁-ပြည်သူလူထု အတွင်း တိဘီ ဖြစ်နိုင်ခြေ ရှိသည့်လူနာ၊ ၂-တိဘီလူနာနှင့် အတူနေသူများ)	ရက်စွဲ	အမည်	ကျား/မ အသက်	ညွှန်းပို့သည့်နေရာ (၁- တိဘီရောဂါ တိုက်ဖျက်ရေးဌာန၊ ၂- မိတ်ဖက် ပြင်ပ/ NGO ဆေးခန်း၊ ၃- ရွှေ့လျားတိဘီ ရှာဖွေရေးဆေးခန်း)	တိဘီ ရှိ/မရှိ	DOT စတင် သည့် ရက်စွဲ	လူနာ အမည်	ကျား/မ အသက်	တိဘီ ကုသသည့်ဌာန (၁/၂/၃) (*ညွှန်းပို့ သည့်နေရာမှ အမှတ် စဉ်များကို ညွှန်းပါ)	မြို့နယ် တိဘီ နံပါတ်	တိဘီ ဆေး စကုသည့် ရက်စွဲ	ဆေးကုသမှု ရလဒ်နှင့် နေ့စွဲ (၁-ပျောက်ကင်း/ ပြီးစီး၊ ၂-သေဆုံး၊ ၃-မအောင်မြင်၊ ၄-ပျက်ကွက်၊ ၅-လွှဲပြောင်း)

ပုံစံ-၄ စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူများ၏ လစဉ်အစီရင်ခံစာ

စေတနာ့ဝန်ထမ်း ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူအမည် _____၊ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအမည် _____၊ မြို့နယ်အမည် _____။
 ခုနှစ် _____၊ လ _____၊ အစီရင်ခံစာပြုစုသည့် ရက်စွဲ _____။

စဉ်	အစီရင်ခံစာမည့် အချက်အလက်များ		အရေအတွက်			မှတ်ချက်
			ကျား	မ	ပေါင်း	
၁	ကျန်းမာရေးပညာပေးခြင်း					စုစုပေါင်းသာဖြည့်စွက်ရန်
	ပြည်သူလူထုအတွင်း ကျန်းမာရေးပညာပေးသည့် အကြိမ်အရေအတွက်					
၂	ပြီးခဲ့သောလအတွင်း ပြည်သူလူထုအတွင်း ကျန်းမာရေးပညာပေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် တက်ရောက်ခဲ့သူစုစုပေါင်း					
၃	တီဘီဖြစ်နိုင်ခြေရှိသူ ရှာဖွေခြင်း					တီဘီဆေးစတင်ကုသသူဦးရေတွင် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီ လူနာများပါ ထည့်သွင်း ဖော်ပြရန်။ မှတ်ချက်တွင် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီလူနာအရေအတွက်နှင့် ကလေး၊ လူကြီးစသဖြင့် ခွဲခြားဖော်ပြ နိုင်ပါသည်။
	ပြည်သူလူထုအတွင်းမှ ညွှန်းပို့သည့် တီဘီရောဂါဖြစ်နိုင်ခြေရှိသူ ဦးရေ (အတူနေ/မိသားစု မပါဝင်ပါ)	တီဘီရောဂါ တိုက်ဖျက်ရေးဌာန				
		မိတ်ဖက် ပြင်ပ/NGO ဆေးခန်း				
		ရွှေ့လျားတီဘီရှာဖွေရေးဆေးခန်း				
၄	ညွှန်းပို့သူများအနက်မှ တွေ့ရှိသည့် တီဘီလူနာဦးရေ (အတူနေ/မိသားစု မပါဝင်ပါ)	တီဘီရောဂါ တိုက်ဖျက်ရေးဌာန				
		မိတ်ဖက် ပြင်ပ/NGO ဆေးခန်း				
		ရွှေ့လျားတီဘီရှာဖွေရေးဆေးခန်း				
၅	တီဘီရောဂါရှိမရှိ စစ်ဆေးရန် ညွှန်းပို့သည့် တီဘီလူနာ၏ အတူနေသူဦးရေ	တီဘီရောဂါ တိုက်ဖျက်ရေးဌာန				
		မိတ်ဖက် ပြင်ပ/NGO ဆေးခန်း				
		ရွှေ့လျားတီဘီရှာဖွေရေးဆေးခန်း				
၆	လူနာနှင့် အတူနေသူထဲမှ တွေ့ရှိသည့် တီဘီလူနာဦးရေ	တီဘီရောဂါ တိုက်ဖျက်ရေးဌာန				
		မိတ်ဖက် ပြင်ပ/NGO ဆေးခန်း				
		ရွှေ့လျားတီဘီရှာဖွေရေးဆေးခန်း				
၇	တီဘီဆေး တိုက်ကျွေးခြင်း					
	အစီရင်ခံသည့် ကာလအတွင်း စေတနာ့ဝန်ထမ်းမှ တီဘီဆေးစတင်တိုက်ကျွေးသူ တီဘီလူနာဦးရေ					

စေတနာ့ဝန်ထမ်း ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူ၏ လက်မှတ် _____၊ နေရပ်လိပ်စာ _____

လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်းအမည် _____။

ပုံစံ (၅) ပြည်သူလူထုအခြေပြု တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးစီမံချက်
စေတနာ့ဝန်ထမ်း ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူများအား ကြီးကြပ်သူ၏ လစဉ်/ ၃ လပတ်အစီရင်ခံစာ

စေတနာ့ဝန်ထမ်း ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူများအား ကြီးကြပ်သူအမည် _____၊ မြို့နယ် _____၊
 ခုနစ် _____၊ လ _____၊ အစီရင်ခံစာ ပြုစုသည့်နေ့စွဲ _____၊

စဉ်	အစီရင်ခံရမည့် အချက်အလက်များ		အရေအတွက်			မှတ်ချက်
			ကျား	မ	ပေါင်း	
၁	သင်တန်းတက်ထားသော စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူ ဦးရေ					
၂	လစဉ်အစီရင်ခံစာ ပေးပို့အစီရင်ခံသော စေတနာ့ဝန်ထမ်း ဦးရေ					
၃	ပြည်သူလူထုအတွင်း ကျန်းမာရေးပညာပေးသည့် အကြိမ်အရေအတွက်					စုစုပေါင်းသာဖြည့်စွက်ရန်
၄	ပြီးခဲ့သောလအတွင်း ပြည်သူလူထုအတွင်း ကျန်းမာရေးပညာပေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် တက်ရောက်ခဲ့သူစုစုပေါင်း					
၅	ပြည်သူလူထုအတွင်းမှ ညွှန်းပို့သည့် တီဘီရောဂါဖြစ်နိုင်ခြေရှိသူ ဦးရေ (အတူနေ/မိသားစု မပါဝင်ပါ)	တီဘီရောဂါ တိုက်ဖျက်ရေးဌာန				တီဘီဆေးစတင်ကုသသူဦးရေတွင် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီ လူနာများပါ ထည့်သွင်းဖော်ပြရန်။ မှတ်ချက်တွင် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီလူနာအရေအတွက်နှင့် ကလေး၊ လူကြီးစသဖြင့် ခွဲခြားဖော်ပြနိုင်ပါသည်။
		မိတ်ဖက် ပြင်ပ/NGO ဆေးခန်း				
		ရွှေ့လျားတီဘီရှာဖွေရေးဆေးခန်း				
၆	ညွှန်းပို့သူများအနက်မှ တွေ့ရှိသည့် တီဘီလူနာဦးရေ (အတူနေ/မိသားစု မပါဝင်ပါ)	တီဘီရောဂါ တိုက်ဖျက်ရေးဌာန				
		မိတ်ဖက် ပြင်ပ/NGO ဆေးခန်း				
		ရွှေ့လျားတီဘီရှာဖွေရေးဆေးခန်း				
၇	တီဘီရောဂါရှိမရှိ စစ်ဆေးရန် ညွှန်းပို့သည့် တီဘီလူနာ၏ အတူနေသူဦးရေ	တီဘီရောဂါ တိုက်ဖျက်ရေးဌာန				
		မိတ်ဖက် ပြင်ပ/NGO ဆေးခန်း				
		ရွှေ့လျားတီဘီရှာဖွေရေးဆေးခန်း				
၈	လူနာနှင့် အတူနေသူထဲမှ တွေ့ရှိသည့် တီဘီလူနာဦးရေ	တီဘီရောဂါ တိုက်ဖျက်ရေးဌာန				
		မိတ်ဖက် ပြင်ပ/NGO ဆေးခန်း				
		ရွှေ့လျားတီဘီရှာဖွေရေးဆေးခန်း				
၉	အစီရင်ခံသည့် ကာလအတွင်း စေတနာ့ဝန်ထမ်းမှ တီဘီဆေးစတင်တိုက်ကျွေးသူ တီဘီလူနာဦးရေ					
၁၀	ပြီးခဲ့သည့် ၁၂ လမှ ၁၅ လအတွင်း စေတနာ့ဝန်ထမ်းမှ တီဘီဆေးတိုက်ကျွေးသည့် လူနာများအနက် ဆေးကုသမှုပျောက်ကင်းပြီးစီးသည့် အရေအတွက်					
၁၁	လူနာအတွက် အထောက်အပံ့ရရှိသူ အရေအတွက် (ခရီးစရိတ်၊ အာဟာရ စသည်)					
၁၂	ကြီးကြပ်သူမှ ကွင်းဆင်းကြီးကြပ်သည့် အကြိမ်အရေအတွက်					

ကြီးကြပ်သူ၏ လက်မှတ် _____၊ နေရပ်လိပ်စာ _____၊

လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်းအမည် _____။

ပုံစံ (၆) ပြည်သူလူထုအခြေပြု တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးစီမံချက်

စေတနာ့ဝန်ထမ်း ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူများအား ကြီးကြပ်သူ၏ မှတ်တမ်း

ကြီးကြပ်သူအမည် _____၊ မြို့နယ် _____၊ ခုနှစ် _____။

စဉ်	ရပ်ကွက်/ ကျေးရွာအ မည်	သင်တန်းတက်ပြီးသော စေတနာ့ဝန်ထမ်းအမည်	သင်တန်း ပြီးသည့် ရက်စွဲ	လစဉ်အစီရင်ခံစာ ရရှိခြင်း (အမှန်အမှတ်အသားဖြစ်ရန်)												ကျန်းမာရေး ပညာပေးခြင်း (ရို/မရို)	ပြည်သူလူထု အတွင်းမှတီဘီ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည့် လူနာညွှန်းပို့ခြင်း (ရို/မရို)	တီဘီလူနာနှင့် အတူနေသူများ အားတီဘီစစ်ဆေး ပေးရန် ညွှန်းပို့ခြင်း (ရို/မရို)	တီဘီဆေး တိုက်ကျွေး ခြင်း (ရို/မရို)
				၁	၂	၃	၄	၅	၆	၇	၈	၉	၁၀	၁၁	၁၂				

စဉ်	ရပ်ကွက်/ ကျေးရွာအမည်	သင်တန်းတက် ပြီးသောစေတနာ့ ဝန်ထမ်းအမည်	ဆောင်ရွက်သောလုပ်ငန်းများ	လစဉ်သတင်းပို့သော ဦးရေ/အရေအတွက်												
				၁	၂	၃	၄	၅	၆	၇	၈	၉	၁၀	၁၁	၁၂	စုစုပေါင်း
			တီဘီအကြောင်း ကျန်းမာရေးပညာပေးသည့် အကြိမ်ရေ													
			ပညာပေးရာတွင် တက်ရောက်ခဲ့သူဦးရေ													
			ပြည်သူလူထုအတွင်း ညွှန်းပို့သည့် တီဘီဖြစ်နိုင်ခြေရှိသူ ဦးရေ	NTP												
				PPM/NGO clinic												
				Mobile Clinic												
			ညွှန်းပို့သူများအနက်မှ တွေ့ရှိသည့် တီဘီလူနာဦးရေ	NTP												
				PPM/NGO clinic												
				Mobile Clinic												
			တီဘီလူနာနှင့် အတူနေသူများမှ တီဘီစစ်ဆေးပေးရန် ညွှန်းပို့သည့်ဦးရေ	NTP												
				PPM/NGO clinic												
				Mobile Clinic												
			တီဘီလူနာနှင့် အတူနေညွှန်းပို့သူများအန က် တွေ့ရှိသည့် တီဘီလူနာဦးရေ	NTP												
				PPM/NGO clinic												
				Mobile Clinic												
			စေတနာ့ဝန်ထမ်းမှ တီဘီဆေးစတင်တိုက်ကျွေးသူ လူနာဦးရေ													
			ပြီးခဲ့သည့် ၁၂ လမှ ၁၅ လအတွင်း စေတနာ့ဝန်ထမ်းမှ တီဘီဆေးတိုက်ကျွေးသည့် လူနာများအနက် ဆေးကုသမှုပျောက်ကင်း ပြီးစီးသည့် အရေအတွက်													
အထောက်အပံ့ရရှိသူ လူနာဦးရေ																
ကြီးကြပ်သူမှ ကွင်းဆင်းကြီးကြပ်သည့်အကြိမ်ရေ																

မှတ်ချက်။ ။ စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူ တစ်ဦးချင်းစီ၏ လုပ်ဆောင်မှုအခြေအနေကို လအလိုက် မှတ်တမ်းပြုစု ထားရပါမည်။

စေတနာ့ဝန်ထမ်းမှ တီဘီဆေးတိုက်ကျွေးသည့် လူနာများ၏ ကုသမှုရလဒ်မှတ်တမ်း

[illegible]

ပစ်တိုင်းထောင် လူနာမှတ်တမ်းစာအုပ် (Patient Treatment Book – TB 02)

ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများက ဖြည့်စွက်ရန်

တီဘီဆေးစသောက်သည့်နေ့
__ / __ / 20__ .

တီဘီဆေးကို () လစဉ်
မပျက်မကွက် သောက်ရပါမည်။

အစာမစားမီ (၁) နာရီ
(သို့)

အစာစားပြီး (၃) နာရီအကြာတွင်
ဆေးများကိုတစ်ကြိမ်တည်းသောက်ပါ။
ဆေးသောက်ပြီးလျှင် ဆီးအရောင်သည်
လိမ္မော်/အနီရောင်သွားလိမ့်မည်။

16

တီဘီဆေးတိုက်ကျွေးသူများက ဖြည့်စွက်ရန်

လအမှတ် 1 -----
ကျေးဇူးပြု၍ ဆေးသောက်ပြီးတိုင်း ရက်ဇယားပေါ်တွင် ✓ ရေးပါ။

1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

လအမှတ် 2 -----
ကျေးဇူးပြု၍ ဆေးသောက်ပြီးတိုင်း ရက်ဇယားပေါ်တွင် ✓ ရေးပါ။

1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

17

ပစ်တိုင်းထောင်လူနာမှတ်တမ်း အသုံးပြုပုံ

- တီဘီဆေးတိုက်ကျွေးသူများက ဆေးတိုက်ကျွေးသည့်နေ့တိုင်း လူနာမှတ်တမ်းစာအုပ်သို့ ဆည်းထားသော ပစ်တိုင်းထောင်လူနာမှတ်တမ်းစာအုပ်ရှိ ရက်ဇယားပေါ်တွင် အမှန်အမှတ်အသား (✓) ကို ရေးခြစ်ရမည်။
- လူနာကိုယ်တိုင်ဆေးသောက်သည့်နေ့တိုင်း ရက်ဇယားပေါ်တွင် ကြက်ခြေခတ်အမှတ်အသား (X) ကို ရေးခြစ်ရမည်။
- လူနာဆေးသောက်ပျက်ကွက်သည့်နေ့တိုင်း ရက်ဇယားပေါ်တွင် သံညအမှတ်အသား (o) ကို ရေးခြစ်ရမည်။

နောက်ဆက်တွဲ (ခ) စေတနာ့တီဘီကျန်းမာရေးလုပ်သားများသင်တန်းပေးခန့်အပ်ခြင်း
သင်တန်းအစီအစဉ်

ပထမနေ့

အချိန်	အကြောင်းအရာ	သင်တန်းဆရာ	သင်ကြားမည့်နည်းလမ်း	လိုအပ်သည့် ပစ္စည်းများ
၉:၀၀-၉:၃၀	သင်တန်းဖွင့်ပွဲအခမ်းအနား	ကျန်းမာရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးမှ တာဝန်ရှိသူနှင့် ဖိတ်ကြားထားသူ သင်တန်းဆရာ		ခန်းမ၊ PA system, backdrop, Advocacy materials
၉:၃၀-၁၀:၀၀	သင်တန်းအကြိုဆန်းစစ် မေးခွန်းများ ဖြေဆိုခြင်း	သင်တန်းသား	သင်တန်းသားများ ကိုယ်တိုင် မေးခွန်းများဖြေဆို ခြင်း	ဆန်းစစ်မေးခွန်းများ
၁၀:၀၀-၁၀:၃၀	မြန်မာနိုင်ငံနှင့် သက်ဆိုင်ရာတိုင်းဒေသကြီး / ပြည်နယ်နှင့် မြို့နယ်တို့၏ တီဘီရောဂါအခြေအနေ	သင်တန်းဆရာ	Presentation	Handouts နှင့် တီဘီရောဂါတိုက်ဖက်ရေး လက်စွဲစာအုပ်
၁၀:၃၀-၁၁:၀၀	အားလပ်ချိန်			
၁၁:၀၀-၁၁:၃၀	DOTS Strategy, Stop TB Strategy နှင့် END TB Strategy	သင်တန်းဆရာ	Presentation	တီဘီရောဂါတိုက်ဖက်ရေး လက်စွဲစာအုပ်
၁၁:၃၀-၁၂:၀၀	တီဘီရောဂါအကြောင်း	သင်တန်းဆရာ	Presentation	လက်ကမ်းစာစောင်
၁၂:၀၀-၁:၀၀	နေ့လည်စာစားခြင်း			
၁:၀၀-၂:၀၀	တီဘီရောဂါရှာဖွေခြင်း	သင်တန်းဆရာ	Presentation လေ့ကျင့်ခြင်း သရုပ်ပြခြင်း	- လက်ကမ်းစာစောင် - လူနာညွှန်းပို့လွှာ - သလိပ်ခွက် - Market Pen - တစ်ရှူးစက္ကူ
၂:၀၀-၂:၄၅	တီဘီရောဂါရှာဖွေခြင်း	သင်တန်းသားများ	Role Play	
၂:၄၅-၃:၁၅	အားလပ်ချိန်			
၃:၁၅-၄:၀၀	တီဘီရောဂါ ဆေးကုသမှုပေးခြင်း	သင်တန်းဆရာ	Presentation လေ့ကျင့်ခြင်း သရုပ်ပြခြင်း	ရိုးရိုးတီဘီဆေးကုသမှုများ (ကလေး၊ လူကြီး)
၄:၀၀-၄:၃၀	ဆေးယဉ်ပါးတီဘီရောဂါ	သင်တန်းဆရာ	Presentation	တီဘီရောဂါတိုက်ဖက်ရေး လက်စွဲစာအုပ်

ဒုတိယနေ့

အချိန်	အကြောင်းအရာ	သင်တန်းဆရာ	သင်ကြားမည့် နည်းလမ်း	လိုအပ်သည့် ပစ္စည်းများ
၉:၀၀-၁၀:၀၀	တီဘီဆေးတိုက်ကျွေးသူများ၏ အခန်းကဏ္ဍ	သင်တန်းဆရာ	Presentation လေ့ကျင့်ခြင်း သရုပ်ပြခြင်း	DOT Card/ ပစ်တိုင်းထောင်လူနာမှတ် တမ်းစာအုပ်
၁၀:၀၀-၁၀:၄၅	တီဘီဆေးတိုက်ကျွေးခြင်း	သင်တန်းဆရာ	Role play	တီဘီဆေးတိုက်ရိုက်တိုက် ကျွေးသူ (DOT provider) နှင့် တီဘီဆေး ကြီးကြပ်တိုက်ကျွေးသူ (DOT supervisor)
၁၀:၄၅-၁၁:၀၀	အားလပ်ချိန်			
၁၁:၀၀-၁၂:၀၀	တီဘီရောဂါကာကွယ်ခြင်းနှင့် တီဘီရောဂါကူးစက်မှုမှ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ခြင်း	သင်တန်းဆရာ	Presentation	
၁၂:၀၀-၁:၀၀	နေ့လည်စားစားချိန်			
၁:၀၀-၂:၀၀	တီဘီရောဂါအကြောင်း ပြည်သူလူထု၊ လူနာနှင့် မိသားစုတို့အား ကျန်းမာရေးပညာပေးခြင်း	သင်တန်းဆရာ	Presentation	ပိုစတာ၊ ကျန်းမာရေးလက်ကမ်း စားစောင်များ၊ Flipchart
၂:၀၀-၂:၄၅	တီဘီရောဂါအကြောင်း ပြည်သူလူထု၊ လူနာနှင့် မိသားစုတို့အား ကျန်းမာရေးပညာပေးခြင်း	သင်တန်းသားများ	Role Play	
၂:၄၅-၃:၀၀	အားလပ်ချိန်			
၃:၀၀-၄:၀၀	စေတနာ့ဝန်ထမ်းများ အသုံးပြုရမည့် ပုံစံများနှင့် လစဉ်အစီရင်ခံစာ ပုံစံများအား ရှင်းလင်းခြင်း	သင်တန်းဆရာ	လေ့ကျင့်ခြင်း၊ သရုပ်ပြခြင်း	စေတနာ့ဝန်ထမ်းမှတ်တ မ်းစာအုပ်များနှင့် လစဉ်အစီရင်ခံစာများ
၄:၀၀-၄:၃၀	သင်တန်းအပြီး ဆန်းစစ်မေးခွန်းများ ဖြေဆိုခြင်း	သင်တန်းသားများ		ဆန်းစစ်မေးခွန်းလွှာ
၄:၃၀	သင်တန်းပိတ်ပွဲ၊ ဆင်းပွဲ			

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ) သင်တန်းဆရာများအတွက် လမ်းညွှန်

တီဘီရောဂါရှာဖွေဖော်ထုတ်ခြင်းသင်ခန်းစာအတွက်

- ✓ ညွှန်းပို့လွှာကိုအသုံးပြု၍ တီဘီဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည့်သူအားညွှန်းပို့ခြင်းကို သင်တန်းသားအားလုံး လေ့ကျင့်စေရန်၊
- ✓ သလိပ်စနစ်တကျထွေးစေခြင်းနှင့် သလိပ်ခံယူခြင်းကို သင်တန်းဆရာမှ သရုပ်ပြရန်၊
- ✓ Role play အတွက် အောက်ပါဇာတ်ညွှန်းကိုအသုံးပြုနိုင်သည်။

မြို့နှင့်အလှမ်းဝေးသော တောင်ပေါ်အရပ်ဒေသနေ လင်မယား ဦးဖြူ (၅၈ နှစ်) နှင့် ဒေါ်နီ (၅၅ နှစ်) ဇနီးမောင်နှံ တို့သည် တနယ်တကျေးတွင်အလုပ်သွားလုပ်နေသော သားဖြစ်သူ၏ သားလေး မြေးမောင်စီ ၅ နှစ်နှင့် အတူနေထိုင်လျက်ရှိသည်။ ဦးဖြူသည် ၂ ပတ်ကျော်ချောင်းဆိုးပြီး၊ တဖြည်းဖြည်းပိန်လာကာ တငွေငွေ ဖျားလျက်ရှိသောကြောင့် တီဘီရောဂါ စစ်ဆေးရန်အတွက် နီးစပ်ရာ မြို့နယ်ကျန်းမာရေးဌာနသို့ ဒေသခံစေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသူမှ ညွှန်းပို့သော်လည်း ဦးဖြူမှာ သွားရေးလာရေးခက်ခဲသလို မိသားစုအခြေအနေကြောင့် မသွားရောက်နိုင်၍ လူနာထံမှသလိပ်နမူနာကို စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုပေးသူ ကိုယ်တိုင်ခံယူပြီး မြို့နယ်ကျန်းမာရေးဌာနသို့ သွားရောက် စစ်ဆေးပေးခဲ့ပုံကို သရုပ်ဖော်ပါ။

တီဘီဆေးကုသမှုပေးခြင်းသင်ခန်းစာအတွက်

- ✓ တီဘီဆေးများ(ကလေး/လူကြီး)ကို သင်တန်းသားများအား ပြသပါ။
- ✓ လေ့ကျင့်ခြင်းအတွက် -
 - သလိပ်ပိုးတွေ့၍ လူနာသစ်ကုထုံးဖြင့် ကုသမှုခံယူနေသော ကိုဌေးသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ် မတ်လ (၂၄) ရက်နေ့က စတင်ကုသမှုခံယူခဲ့ပါသည်။ မြို့နယ်ကျန်းမာရေးဌာနမှ တီဘီဆေးတစ်လစာ ရရှိခဲ့ပါသည်။ ယနေ့သည် ဧပြီလ၅ ရက်နေ့ဖြစ်ပါသည်။ ယနေ့အထိ နေ့စဉ်ဆေးသောက်ခဲ့လှင် ဘယ်နှစ်ကြိမ် သောက်ပြီးပြီးလဲ နောက်ထပ်ဘယ်နှစ်ကြိမ် သောက်ရန် ကျန်ပါသေးသလဲ။
 - အဆိုပါလူနာ ကိုဌေးသည် မည်သည့်ရက်များတွင် သလိပ်ပြန်လည်စစ်ဆေးရမည်နည်း။

တီဘီဆေးတိုက်ကျွေးသူများ (DOT provider) ၏အခန်းကဏ္ဍတွင်

- ✓ ဆေးကုသမှုမှတ်တမ်းကဒ်ကို ရှင်းပြရန်၊
- ✓ လေ့ကျင့်ခန်းအတွက် ဆေးကုသမှုမှတ်တမ်းကဒ်ကို အသုံးပြုလေ့ကျင့်ခန်း၍ ပြုလုပ်ပါ။

- ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ (၂၄) ရက်နေ့တွင် လူနာသစ်ကုထုံးဖြင့် စတင်ကုသမှုခံယူခဲ့သော ဒေါ်လှသည် နိုဝင်ဘာလ (၄၊၅၊၆) ရက်နေ့များတွင် ဆေးသောက်ပျက်ကွက်ပါသည်။ နိုဝင်ဘာ (၁၅) ရက်နေ့တွင်လည်း ဆေးသောက်ပျက်ကွက်ပါသည်။ (၂)လပြည့် သလိပ်စစ်ဆေးရာ သလိပ်ပိုးမတွေ့တော့ပါ။ ဆက်လက်ဆေးကုသမှုခံယူလာရာ ဇန်နဝါရီ (၁) ရက်မှ (၅) ရက်အထိ ခရီးထွက်ခွာမည်ဖြစ်သဖြင့် ၎င်းရက်များအတွက် ဆေးပေးလိုက်ပါသည်။ ဇန်နဝါရီ (၇ မှ ၁၀) ရက်အထိဆေးသောက်ပျက်ကွက်ပါသည်။ ၎င်းနောက် ဆေးကုသမှု ပြီးဆုံးသည်အထိကုသမှု ခံယူခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါလူနာဒေါ်လှအတွက် ဆေးကုသမှုမှတ်တမ်းကဒ်ကို အသုံးပြု၍ မှတ်တမ်းပြုလုပ်ပေးပါ။

- ✓ Role Play အတွက် အောက်ပါဇာတ်ညွှန်းကိုအသုံးပြုနိုင်သည်။

ဒေါ်လှမှာ ဇန်နဝါရီ (၇)ရက်မှ (၁၀)ရက်နေ့အထိ ဆေးသောက်ပျက်ကွက်ထားပြီး လူနာမှ တီဘီရောဂါပျောက်ကင်းပြီဟု ထင်နေပါသည်။ ချောင်းဆိုးခြင်းလည်းမရှိတော့ပါ။ နေထိုင်ကောင်း၍ ဝလာပါသည်။ ဆေးသောက်ပြီးလျှင်လည်း ပျို့ချင်အန်ချင်သဖြင့် ဆေးများကို ဆက်လက်မသောက်လိုတော့ပါ။ ဒေါ်လှ၏ ယောကျ်ား ဦးမြင့်မှာလည်း မသောက်လျှင်လည်းနေတော့ဟု ပြောပါသည်။ ၎င်းအခြေအနေ၌ ၂၀၂၃ ဇန်နဝါရီလ (၁၁)ရက်နေ့တွင် ဒေါ်လှအိမ်သို့ သွားရောက်၊ စေတနာ့ဝန်ထမ်း ဆေးတိုက်ကျွေးသူမှ ဆေးပျက်ကွက်၍ မရကြောင်း သဘောပေါက်လာအောင်ရှင်းပြ၍ ဆေးတိုက်ကျွေးပုံကို သရုပ်ဖော်ပါ။

တီဘီရောဂါအကြောင်း ကျန်းမာရေးပညာပေးခြင်းတွင်

- ❖ Role Play အတွက် စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျန်းမာရေးလုပ်သားတစ်ဦးမှ ကျေးရွာတစ်ရွာတွင် ရွာသူရွာသားများအား တီဘီရောဂါအကြောင်း ကျန်းမာရေးပညာပေးပုံကို သရုပ်ဖော်ပါ။

နောက်ဆက်တွဲ (ဃ) တီဘီရောဂါဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်မေးခွန်းများ

အောက်ဖော်ပြပါမေးခွန်းများမှ မှန်သောအဖြေများ (တစ်ခုမကမှန်နိုင်ပါသည်) ကိုဝိုင်းပါ။

၁။ တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားရခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းအရင်းကိုရွေးပါ။

- (က) မျိုးရိုးလိုက်သော
- (ခ) တီဘီရောဂါပိုး
- (ဂ) ဆေးလိပ်သောက်ခြင်း

၂။ တီဘီရောဂါသည် အောက်ပါနည်းလမ်းများမှတစ်ဆင့် ကူးစက်နိုင်သည်။

- (က) တီဘီရောဂါရှိသောသူမှ ချောင်းဆိုးခြင်း၊ နှာချေခြင်းဖြင့် လေမှတစ်ဆင့်
- (ခ) လိင်မှတစ်ဆင့်
- (ဂ) ဆေးထိုးခြင်းမှတစ်ဆင့်

၃။ တီဘီရောဂါဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည့် လက္ခဏာများမှာ

- (က) ခေါင်းကိုက်ခြင်း
- (ခ) ဝမ်းဗိုက်နာခြင်း
- (ဂ) ချောင်း (၂) ပတ်ကျော်ဆိုးခြင်း

၄။ တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားစေရန် အားပေးသောအချက်များကိုရွေးပါ။

- (က) အာဟာရချို့တဲ့ခြင်း
- (ခ) ဆေးလိပ်၊ အရက်အလွန်အကျွံသောက်သုံးခြင်း
- (ဂ) အသက်အရွယ်ကြီးသူများနှင့် ငါးနှစ်အောက်ကလေးငယ်များ

၅။ တီဘီရောဂါဖြစ်နိုင်ခြေရှိသူထံမှ သလိပ်နမူနာကို အောက်ပါအတိုင်း တောင်းခံရမည်။

- (က) ချက်ချင်းထွေးသလိပ်(၁)ခွက်နှင့် နံနက်စောစောထွေးသလိပ် (၁) ခွက်ကိုတောင်းခံရမည်။
- (ခ) ချက်ချင်းထွေးသလိပ် (၃)ခွက်ကို (၁)ရက်အတွင်းတောင်းခံရမည်။
- (ဂ) နံနက်စောစောထွေးသလိပ် (၂)ခွက်ကို (၂)ရက်အတွင်း တောင်းခံရမည်။

၆။ တီဘီရောဂါလူနာသစ်ကုထုံးတွင် သလိပ်ပြန်လည်စစ်ဆေးရမည့် လများမှာ

(က) ၃ လ၊ ၅ လ၊ ၆ လ။

(ခ) ၂ လ၊ ၅ လ၊ ၆ လ။

(ဂ) ၃ လ၊ ၅ လ၊ ၈ လ။

၇။ အတူနေသူများအား ကျန်းမာရေးစစ်ဆေးပေးခြင်းကို လုပ်ဆောင်သင့်သည့် သတ်မှတ်တီဘီလူနာများမှာ

(က) အသက် ၅ နှစ်အောက်ကလေးတီဘီလူနာများ

(ခ) ဆေးယဉ်ပါးတီဘီလူနာများ

(ဂ) အဆုတ်ပြင်ပ တီဘီလူနာ

၈။ တီဘီဆေးတိုက်ကျွေးသူများ၏ လုပ်ငန်းများမှာ

(က) မှန်ကန်သော တီဘီဆေးတွဲများသောက်ခြင်းကို စောင့်ကြည့်အားပေးရမည်။

(ခ) ဆေးသောက်ပြီးပါက တီဘီဆေးကုသမှုမှတ်တမ်းကဒ်တွင် မှတ်သားရမည်။

(ဂ) လူနာအတွက် တီဘီဆေးများပြတ်လပ်မှုမရှိအောင် ဆောင်ရွက်ရပါမည်။

၉။ တီဘီဆေးကို

(က) အစာစားပြီးပြီးချင်း သောက်ရမည်။

(ခ) အစာမစားမီ (၁) နာရီတွင် သောက်ရမည်။

(ဂ) အစာစားပြီး (၃) နာရီခြား၊ သောက်ရမည်။

၁၀။ တီဘီဆေးများ၏ မပြင်းထန်သော ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများမှာ

(က) အဆစ်နာခြင်း၊

(ခ) အရေပြားနှင့် မျက်စိများဝါလာခြင်း၊

(ဂ) အရေပြားတွင် အဖုအပိန့်များထခြင်း ယားယံခြင်း၊

၁၁။ မှန်သောအဖြေကိုရွေးပါ။

(က) ကိုယ်ဝန်ရှိနေသောအမျိုးသမီးများသည် တီဘီဆေးများ သောက်သုံးရန်မသင့်ပါ။

(ခ) တီဘီဆေးသောက်နေသော နို့တိုက်မိခင်သည် ကလေးကိုဆက်လက်၊ နို့တိုက်နိုင်သည်။

(ဂ) အိပ်ချ်အိုင်ဗွီရောဂါပိုးရှိသူ တီဘီရောဂါဖြစ်လှင် တီဘီရောဂါကို ကုသ၊ ပျောက်ကင်းနိုင်သည်။

၁၂။ တီဘီရောဂါကူးစက်ပြန့်ပွားခြင်းကို ကာကွယ်ရန်

(က) ချောင်းဆိုးနှာချေလျင် သန့်ရှင်းသော လက်ကိုင်ပုဝါ၊ အဝတ်တို့ဖြင့် ပါးစပ်နှင့် နှာခေါင်းကို လုံအောင်အုပ်ရမည်။

(ခ) တီဘီလူနာများကို ဆောလျင်စွာရှာဖွေဖော်ထုတ်ပြီး ရောဂါပျောက်ကင်းသည်အထိ ကုသမှု ခံယူစေခြင်းဖြင့် ကူးစက်ပျံ့ပွားခြင်းကို ကာကွယ်နိုင်ပါသည်။

(ဂ) တံတွေး၊ သလိပ်များကို ရေအိမ် (သို့) မြေကြီးနက်နက်တူး၊ စွန့်ပစ်သင့်သည်။

၁၃။ မွေးကင်းစကလေးများကို ဘီစီဂျီကာကွယ်ဆေး ထိုးပေးခြင်းအားဖြင့် အောက်ပါတီဘီ အမျိုးအစားများကို ကာကွယ်နိုင်စွမ်းရှိသည်။

(က) အကျိတ်တီဘီ၊

(ခ) ဦးနှောက်အမြွှေးရောင်တီဘီ၊

(ဂ) လူးစေ့တီဘီ၊

၁၄။ တီဘီလူနာနှင့် အတူနေမိသားစုဝင်များကို အောက်ပါအတိုင်း အကြံပြုဆောင်ရွက်ပေးသင့်သည်။

(က) မိသားစုဝင်အားလုံးအား HIV ပိုးရှိမရှိ စစ်ဆေးရန် အကြံပြုသင့်သည်။

(ခ) ပိုးတွေ့တီဘီလူနာ၏ အတူနေမိသားစုဝင်များကို တီဘီရောဂါရှိမရှိ စစ်ဆေးရန် ညွှန်းပို့ရမည်။

(ဂ) ပိုးတွေ့တီဘီလူနာနှင့် အတူနေ အသက် (၅) နှစ်အောက်ကလေးများကို တီဘီရောဂါကာကွယ်ဆေး (TPT) တိုက်ကျွေးရန် ညွှန်းပို့ရမည်။

၁၅။ ဆေးယဉ်ပါးတီဘီသည်

(က) တီဘီဆေးကို ညွှန်ကြားသည့်အတိုင်း မှန်မှန်မသောက်ခြင်း၊ ကုသကာလပြီးဆုံးအောင် မသောက်ပါက ဖြစ်ပွားနိုင်သည်။

(ခ) ဆေးယဉ်ပါးတီဘီရောဂါပိုးရှိသူထံမှ လေမှတစ်ဆင့် တိုက်ရိုက်ကူးစက်နိုင်သည်။

(ဂ) ပထမအဆင့်ဆေးများပါဝင်သောရိုးရိုးတီဘီကုထုံးဖြင့် ကုသနိုင်သည်။